

ವಿಭೂತಿ ಯೋಗ

ಶ್ಲೋಕ - 1

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಭೂಯ ಏವ ಮಹಾಬಾಹೋ ಶೃಣು ಮೇ ಪರಮಂ ವಚಃ |
ಯತ್ತೇಷಹಂ ಪ್ರೀಯಮಾಣಾಯ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ||೧||

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನ್ ಉವಾಚ—ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಹೇಳಿದನು; ಭೂಯಃ—ಮತ್ತೆ;
ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಮಹಾ ಬಾಹೋ—ಮಹಾಬಾಹುವೇ; ಶೃಣು—ಕೇಳು; ಮೇ—ನನ್ನ;
ಪರಮಮ್—ಪರಮವಾದ; ವಚಃ—ಉಪದೇಶವನ್ನು; ಯತ್—ಯಾವುದನ್ನು; ತೇ—ನಿನಗೆ;
ಅಹಮ್—ನಾನು; ಪ್ರೀಯಮಾಣಾಯ—ನನಗೆ ನೀನು ಪ್ರಿಯನೆಂದು ತಿಳಿದು; ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ—
ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ಹಿತ ಕಾಮ್ಯಯಾ—ನಿನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ.

ಅನುವಾದ

ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದನು—ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಅರ್ಜುನನ, ಮತ್ತೆ
ಕೇಳು. ನೀನು ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಸ್ನೇಹಿತನಾದುದರಿಂದ ನಾನು ನಿನಗಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ;
ನಾನು ಆಗಲೇ ವಿವರಿಸಿರುವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಭಗವಾನ್ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪರಾಶರ ಮುನಿಗಳು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ
—ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿ, ಪೂರ್ಣಕೀರ್ತಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯ ಈ ಆರು
ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವವನು ಭಗವಾನ್ ಅಥವಾ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ.
ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿದ್ದಾಗ ಈ ಆರು ಸಿರಿಗಳನ್ನೂ ಮೆರೆದನು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಾಶರ
ಮುನಿಗಳಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಋಷಿಗಳು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ ಎಂದು
ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತನ್ನ ಸಿರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು
ಹೆಚ್ಚು ರಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹಿಂದೆಯೇ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ
ಪರಮ ಪ್ರಭುವು ತನ್ನ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಅವು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ
ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ.
ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲು ತನ್ನ
ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ
ವಿವಿಧ ಸಿರಿಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದಷ್ಟೂ,

ಮನುಷ್ಯನು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಕೇಳಬೇಕು. ಅದು ಅವನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರಲು ನಿಜವಾಗಿ ಕಾತರರಾಗಿರುವವರ ಮಧ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರವಚನಗಳು ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇತರರು ಇಂತಹ ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲಾರರು. ಅರ್ಜುನನು ತನಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರಿಯನಾದವನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಪ್ರವಚನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ಪ್ರಭುವು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 2

ನ ಮೇ ವಿದುಃ ಸುರಗಣಾಃ ಪ್ರಭವಂ ನ ಮಹರ್ಷಯಃ |

ಅಹಮಾದಿಹಿ ದೇವಾನಾಂ ಮಹರ್ಷೀಣಾಂ ಚ ಸರ್ವಶಃ ||೨||

ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಮೇ—ನನ್ನ; ವಿದುಃ—ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ಸುರ ಗಣಾಃ—ದೇವತೆಗಳು; ಪ್ರಭವಮ್—ಮೂಲವನ್ನು; ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು; ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಮಹಾ ಋಷಯಃ—ಮಹರ್ಷಿಗಳು; ಅಹಮ್—ನಾನು ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಆದಿಃ—ಮೂಲವು; ಹಿ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ದೇವಾನಾಮ್—ದೇವತೆಗಳ; ಮಹಾ ಋಷೀಣಾಮ್—ಮಹರ್ಷಿಗಳ; ಚ—ಕೂಡ; ಸರ್ವಶಃ—ಎಲ್ಲ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ.

ಅನುವಾದ

ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ ಮಹರ್ಷಿಗಳಾಗಲೀ ನನ್ನ ಮೂಲವನ್ನಾಗಲೀ ಸಿರಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಅರಿಯರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಎಲ್ಲ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾನೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರಮ ಪ್ರಭು. ಅವನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳ ಕಾರಣನು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಭುವೇ ತಾನು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳ ಮೂಲನು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವರಿಗೆ ಅವನ ನಾಮವಾಗಲೀ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾಗಲೀ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೇ ಹೀಗಾದರೆ ಈ ಸಣ್ಣಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರ ಸ್ಥಿತಿಯೇನು? ಈ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಇಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ, ಅಸಾಧಾರಣ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಏಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಅರ್ಹತೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಹ ತಮ್ಮ ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವಿಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾನ್ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ ಎಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ತಮ್ಮ ಅಪರಿಪೂರ್ಣ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಷ್ಟುದೂರ ಓಡಬಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟು ಊಹಿಸಿ ಅವರು ನಿರಾಕಾರದ

ವಿರುದ್ಧ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು ಅಥವಾ ಐಹಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗದ ಏನೋ ಒಂದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೇ, ಅವರು ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಏನನ್ನೋ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ದಡ್ಡ ಊಹಾಪೋಹಗಳಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಯಾರಿಗಾದರೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ, "ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾಗಿ ನಾನು ಇಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ, ನಾನೇ ಪರಮ ಪುರುಷನು", ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಊಹಾತೀತ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಭುವು ಇದ್ದಾನೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಅವನು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ನಿತ್ಯನೂ ಜ್ಞಾನಾನಂದಪೂರ್ಣನೂ ಆದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾವು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ದೇವರು ಆಳುವ ಒಂದು ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ಮುಟ್ಟಬಹುದು. ಆದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಬಹುಮಂದಿಗೆ ಅವನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನ ನಿಷ್ಕಾರಣ ಕರುಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಆತನು ಹೀಗೆ ಊಹೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಕೃಪೆಮಾಡಲು ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅಸಾಧಾರಣವಾದವು. ಆದರೂ ಐಹಿಕಶಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಮಷ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಾಗಿ ಊಹಾಪೋಹ ಮಾಡುವವರು ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನ್‌ನೇ ಪರಮನು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶರಣಾಗತರಾದ ಭಕ್ತರು ಮಾತ್ರ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವನು ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಪ್ರಭುವಿನ ಭಕ್ತರು ದೇವರು ನಿರಾಕಾರಬ್ರಹ್ಮ ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳು ಅವರು ಕೂಡಲೇ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೃಷ್ಣನ ನಿಷ್ಕಾರಣ ದಯೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಆತನನ್ನು ಅರಿಯಲಾರರು. ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಹ ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮ ಯಾವುದು, ಪರಮ ಯಾವುದು? ನಾವು ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಆತನನ್ನು.

ಶ್ಲೋಕ - 3

ಯೋ ಮಾಮಜಮನಾದಿಂ ಚ ವೇತ್ತಿ ಲೋಕಮಹೇಶ್ವರಮ್ |

ಅಸಮ್ಮೂಢಃ ಸ ಮರ್ತ್ಯೇಷು ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ||೩||

ಯಃ—ಯಾರು; ಮಾಮ್—ನನ್ನನ್ನು; ಅಜಮ್—ಜನ್ಮ ರಹಿತನು; ಅನಾದಿಮ್—ಆದಿಯಿಲ್ಲದವನು; ಚ—ಕೂಡ; ವೇತ್ತಿ—ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ; ಲೋಕ—ಲೋಕಗಳ; ಮಹಾ ಈಶ್ವರಮ್—ಪರಮ ಪ್ರಭುವಾದ; ಅಸಮ್ಮೂಢಃ—ಭ್ರಾಂತನಾಗದೆ; ಸಃ—ಅವನು; ಮರ್ತ್ಯೇಷು—ಮರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟವರಲ್ಲಿ; ಸರ್ವ ಪಾಪೈಃ—ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದ; ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ—ಬಿಡುಗಡೆ

ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಅನುವಾದ

ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದವನು, ಅನಾದಿ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳ ಪರಮ ಪ್ರಭು ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಮಾತ್ರ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ (7.3) **ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕಶ್ಚಿದ್ ಯತತಿ ಸಿದ್ಧಯೇ** — ತಮ್ಮನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲ; ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಮಂದಿಗಿಂತ ಅವರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ, ಎಲ್ಲದರ ಒಡೆಯ, ಅವನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವವನೇ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದವನು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಕೃಷ್ಣನ ಪರಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವನ್ನು **ಅಜ** ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ; ಹೀಗೆಂದರೆ ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲದವನು. ಆದರೆ ಅವನು ಅಜ ಎಂದು ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಜೀವಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನನು. ಐಹಿಕ ಮೋಹದಿಂದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ಜೀವಿಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಭುವು ಬೇರೆಯಾದವನು. ಬದ್ಧ ಆತ್ಮರು ತಮ್ಮ ದೇಹಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವನ ದೇಹವು ಬದಲಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಐಹಿಕ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಅವನು ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲದವನಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಭುವು ಕೆಳಮಟ್ಟದ, ಐಹಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಅಧೀನನಲ್ಲ, ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮೇಲಿನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ **ವೇತ್ತಿ ಲೋಕಮಹೇಶ್ವರಮ್** ಎನ್ನುವ ಮಾತುಗಳು, ಪ್ರಭು ಕೃಷ್ಣನು ವಿಶ್ವದ ಗ್ರಹವ್ಯೂಹಗಳ ಪರಮ ಒಡೆಯ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಆತನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದವನು; ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾದವನು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದವರು, ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವನಂತಹ ಮಹಾನ್ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನನಾದವನು. ಆತನು ಬ್ರಹ್ಮನ, ಶಿವನ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪುರುಷನು.

ಕೃಷ್ಣನು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಎಲ್ಲದರಿಂದ ಭಿನ್ನನು. ಹೀಗೆ ಅವನನ್ನು ಅರಿತವರು ಕೂಡಲೇ

ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಬೇರಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಇಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಾರದು. ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಮೂಢನಾದವನು ಮಾತ್ರ ಅವನೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಮೂಢನಲ್ಲದವನು, ಭಗವಂತನ ಸಹಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದವನು, ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಕೃಷ್ಣನು ದೇವಕಿಯ ಮಗನೆಂದು ಜನ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲದಿರುವವನು ಹೇಗೆ? ಇದಕ್ಕೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಿದೆ. ಅವನು ದೇವಕಿ ಮತ್ತು ವಸುದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಗುವಿನಂತೆ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ; ತನ್ನ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ. ಅನಂತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಗುವಾಗಿ ರೂಪವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ.

ಕೃಷ್ಣನ ಆದೇಶದಂತೆ ಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಐಹಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಕಲ್ಮಷ ಸೋಂಕಬಾರದು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಶುಭಕರವಾಗಿರಬಹುದು, ಅಶುಭಕರವಾಗಿರಬಹುದು. ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶುಭಕರವಾದ ಮತ್ತು ಅಶುಭಕರವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿರುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಿಥ್ಯಾಸೃಷ್ಟಿ. ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶುಭಕರವಾದದ್ದು ಎನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಅಶುಭಕರವೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತೇ ಅಶುಭಕರವಾದದ್ದು. ಅದು ಶುಭಕರ ಎಂದು ನಾವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಅಷ್ಟೇ. ನಿಜವಾದ ಶುಭವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳು ಶುಭಕರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಬಯಸುವುದೇ ಆದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಆದೇಶದಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂತಹ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆಗಳಂತಹ ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅಥವಾ ಅರ್ಹ ಗುರುವು ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಗುರುವು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ಆತನ ನಿರ್ದೇಶನವು ನೇರವಾಗಿ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ನಿರ್ದೇಶನವೇ. ಗುರುವೂ, ಸಾಧುಗಳೂ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಒಂದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತವೆ. ಈ ಮೂರು ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ ಫಲಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದವು. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಭಕ್ತನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲುವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸದ ನಿಲುವು. ಇದನ್ನು ಸನ್ಯಾಸ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಕಾರ್ಯಮಾಡುವ, ಮತ್ತು ಕರ್ಮಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಬಯಸದ (ಅನಾಶ್ರಿತಃ ಕರ್ಮಫಲಮ್) ಮನುಷ್ಯನು ನಿಜವಾದ ಸನ್ಯಾಸಿ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಆದೇಶದಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು ನಿಜವಾದ ಸನ್ಯಾಸಿ ಮತ್ತು ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿ. ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಅಥವಾ ಹುಸಿ ಯೋಗಿಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋಕ 4-5

ಬುದ್ಧಿ ಚ್ಛಾನಮಸಮೋಹಃ ಕ್ಷಮಾ ಸತ್ಯಂ ದಮಃ ಶಮಃ |
ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಭವೋಽಭಾವೋ ಭಯಂ ಚಾಭಯಮೇವ ಚ ||೪||

ಅಹಿಂಸಾ ಸಮತಾ ತುಷ್ಟಿಸ್ತಪೋ ದಾನಂ ಯಶೋಽಯಶಃ |
ಭವಂತಿ ಭಾವಾ ಭೂತಾನಾಂ ಮತ್ತ ಏವ ಪೃಥಗ್‌ವಿಧಾಃ ||೫||

ಬುದ್ಧಿಃ—ಬುದ್ಧಿಯು; ಚ್ಛಾನಮ್—ಚ್ಛಾನವು; ಅಸಮೋಹಃ—ಸಂಶಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯು; ಕ್ಷಮಾ—
ಕ್ಷಮಾಗುಣವು; ಸತ್ಯಮ್—ಸತ್ಯವು; ದಮಃ—ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿಗ್ರಹವು; ಶಮಃ—ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಗ್ರಹವು;
ಸುಖಮ್—ಸುಖವು; ದುಃಖಮ್—ದುಃಖವು; ಭವಃ—ಹುಟ್ಟು; ಅಭಾವಃ—ಸಾವು; ಭಯಮ್—
ಭೀತಿಯು; ಚ—ಕೂಡ; ಅಭಯಮ್—ನಿರ್ಭೀತಿಯು; ಏವ—ಕೂಡ; ಚ—ಮತ್ತು; ಅಹಿಂಸಾ—
ಅಹಿಂಸೆಯು; ಸಮತಾ—ಸಮಾನತೆಯು; ತುಷ್ಟಿಃ—ತೃಪ್ತಿಯು; ತಪಃ—ತಪಸ್ಸು; ದಾನಮ್—ದಾನವು;
ಯಶಃ—ಕೀರ್ತಿಯು; ಅಯಶಃ—ಅಪಕೀರ್ತಿಯು; ಭವಂತಿ—ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ; ಭಾವಾಃ—
ಸ್ವಭಾವಗಳು; ಭೂತಾನಾಮ್—ಜೀವಿಗಳ; ಮತ್ತಃ—ನನ್ನಿಂದ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಪೃಥಗ್‌
ವಿಧಾಃ—ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾದ.

ಅನುವಾದ

ಬುದ್ಧಿ, ಚ್ಛಾನ, ಸಂದೇಹ ಮತ್ತು ಭ್ರಾಂತಿಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ, ಕ್ಷಮೆ, ಸತ್ಯ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ,
ಮನೋನಿಗ್ರಹ, ಸುಖದುಃಖಗಳು, ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ಭಯ, ನಿರ್ಭಯ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸಮಚಿತ್ತತೆ,
ತುಷ್ಟಿ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಕೀರ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಪಕೀರ್ತಿ — ಜೀವಿಗಳ ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನೂ
ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನು ನಾನೊಬ್ಬನೇ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜೀವಿಗಳ ಗುಣಗಳು ಒಳ್ಳೆಯವಾಗಿರಲಿ ಕೆಟ್ಟವಾಗಿರಲಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನು
ಕೃಷ್ಣನೇ. ಅವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಬುದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ.
ಚ್ಛಾನ ಎಂದರೆ ಚೇತನ ಯಾವುದು, ಜಡವಸ್ತು ಯಾವುದು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು.
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಸಾಮಾನ್ಯ ಚ್ಛಾನವು ಜಡವಸ್ತುವಿಗೆ
ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು; ಅದನ್ನು ಚ್ಛಾನ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಚ್ಛಾನ ಎಂದರೆ ಚೇತನ ಮತ್ತು
ಜಡವಸ್ತುಗಳ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಚೇತನಕ್ಕೆ
ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲ; ಭೌತಿಕ ಮೂಲಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಅಂಗತ್ಯಗಳು —
ಇವುಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಗಮನ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಲಾಕಾಲೇಜುಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಸಂಪೂರ್ಣ.

ಅಸಮೋಹ ಅಥವಾ ಸಂದೇಹ ಭ್ರಾಂತಿಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು, ಮನುಷ್ಯನು ಅನಿಶ್ಚಿತ
ಮನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯತತ್ವಚ್ಛಾನವನ್ನು ಅರಿತಾಗ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಆತನು

ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಏನನ್ನೂ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದು; ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು; ಸಹನೆಯಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಇತರರ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಸತ್ಯ ಎಂದರೆ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನು ಇತರರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು. ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬಾರದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಂತೆ, ಇತರರಿಗೆ ರುಚಿಸುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲ. ಇತರರು ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳೇನು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಕಳ್ಳನಾದರೆ, ಆತ ಕಳ್ಳನೆಂದು ಜನರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದು ಸತ್ಯ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸತ್ಯವು ಅಪ್ರಿಯವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದು. ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆ ಎಂದರೆ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನು ಇತರರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ಇದು ಸತ್ಯದ ವಿವರಣೆ.

ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅನಗತ್ಯವಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಬಾರದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದು ನಿಷಿದ್ಧವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನಗತ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅನಗತ್ಯ ಬಳಕೆಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನಗತ್ಯ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ದೂರವಿಡಬೇಕು; ಇದಕ್ಕೆ **ಶಮ** ಎಂದು ಹೆಸರು. ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಚನಾಶಕ್ತಿಯ ದುರುಪಯೋಗ. ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಧಾನ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಅಧಿಕಾರಯುತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು. ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದವರು, ಸಾಧುಜನರು, ಗುರುಗಳು ಮತ್ತು ಧೀಮಂತರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಯೋಚನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಯಾವುದು ನೆರವಾಗುವುದೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗುವುದು ದುಃಖಕರವಾದದ್ದು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ನೆರವಾಗುವುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು; ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದದ್ದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಭವ, ಹುಟ್ಟು, ಎನ್ನುವುದು ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆತ್ಮದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲ, ಸಾವೂ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳು ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪಡೆದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು. ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ತಳಮಳದಿಂದ ಭಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆತನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಅವನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗಗನಕ್ಕೆ, ಮತ್ತೆ ಭಗವದ್ಧಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯ ಉಜ್ವಲವಾದದ್ದು. ಇತರರಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಅಡಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯದು; ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಏನು ಅಡಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸದಾ ಆತಂಕ. ಆತಂಕದಿಂದ ನಮಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಲು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ದಾರಿ ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸದಾ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವುದು. ಆಗ ನಾವು ಎಲ್ಲ ಭಯದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ (11.2.37) **ಭಯಂ ದ್ವಿತೀಯಾಭಿನಿವೇಶತಃ ಸ್ಯಾತ್** ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ— ಹೀಗೆಂದರೆ, ನಾವು ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿರುವುದು ಭಯದ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಂದರ್ಥ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದವರು, ತಾವು ಭೌತಿಕ ದೇಹವಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಇರುವವರು, ತಾವು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶಗಳು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವವರು, ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ದಿವ್ಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು ಭಯಪಡಲು ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಭವಿಷ್ಯವು ಬಹಳ ಉಜ್ವಲ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದವರ ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿ ಈ ಭಯ . **ಅಭಯಮ್**, ಭಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ.

ಅಹಿಂಸಾ ಎಂದರೆ ಇತರರಿಗೆ ದುಃಖ ಅಥವಾ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಪರೋಪಕಾರಿಗಳು ಇವರಲ್ಲ ಭರವಸೆ ನೀಡುವ ಐಹಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಿಗೂ ಪರೋಪಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದರ್ಶನವಿಲ್ಲ. ಮಾನವ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವುದು ಯಾವುದು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅಹಿಂಸಾ ಎಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯ ದೇಹದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಜನರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಮಾನವ ದೇಹ ಇರುವುದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಗುರಿಗೆ ನೆರವಾಗದ ಯಾವುದೇ ಚಲನೆ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹದ ಹಿಂಸೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜನರ ಭವಿಷ್ಯದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದನ್ನು ಅಹಿಂಸೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸಮತಾ ಅಥವಾ ಸಮಚಿತ್ತ ಎನ್ನುವುದು ಮೋಹ ಮತ್ತು ಜುಗುಪ್ಸೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅತಿ ಮೋಹ, ಅತಿ ನಿರ್ಮೋಹ ಎರಡೂ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮೋಹವಿಲ್ಲದೆ, ಜುಗುಪ್ಸೆ ಇಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಯಾವುದು ನೆರವಾಗುವುದೋ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದದ್ದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ **ಸಮತಾ**, ಸಮಚಿತ್ತ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವವನು ಏನನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲದೆ, ಬೇರಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ನಿರಾಕರಿಸಲೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ತುಷ್ಟಿ, ಅಥವಾ ತೃಪ್ತಿ ಎಂದರೆ ಅನಗತ್ಯವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಮನುಷ್ಯನು ಕಾತರನಾಗಿರಬಾರದು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ದೊರಕಿದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಕಾಣಬೇಕು; ಇದು ತುಷ್ಟಿ. ತಪಸ್ಸು ಎಂದರೆ ವ್ರತ. ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬೇಗನೆ ಏಳುವುದು, ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ನಿಯಮ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬೇಗ ಏಳುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ; ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪಡುವ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಪಸ್ಸು ಎಂದು ಹೆಸರು. ಹಾಗೆಯೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ

ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಾಗಿ ಆತನು, ಇಂತಹ ದೇಹ ಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ ಅವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದರೆ ವೇದಗಳ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಅನಗತ್ಯವಾಗಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಇದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಪವಾಸ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ತಾಮಸದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಸಾಧನವಾಗಲಾರದು. ಸಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ವೇದಗಳ ಆದೇಶದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಪವಾಸವು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ದಾನದ ವಿಷಯ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಭಾಗವನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾರ್ಯ ಯಾವುದು? ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಕಾರ್ಯ. ಅದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾರ್ಯಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠಕಾರ್ಯ. ಕೃಷ್ಣನು ಒಳ್ಳೆಯವನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶಿಸಿದೆ. ವೇದಗಳ ಆದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ರೂಢಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಆದೇಶವಿರುವುದು ದಾನವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂದು. ಏಕೆ? ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಉನ್ನತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನ ಇಡೀ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿಡುವನೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷೆ. **ಬ್ರಹ್ಮ ಜಾನಾತೀತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ** ಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ತಿಳಿದವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸದಾ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸಮಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗೂ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ. ಗೃಹಸ್ಥರನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಲು ಮನೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಸಂಸಾರಿಗಳು ಸಂಸಾರದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬದುಕಿನ ನಿಜವಾದ ಉದ್ದೇಶ. ಇದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷುಕರಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಮನುಷ್ಯನು ಎಚ್ಚತ್ತು ಈ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದುದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ವಿಧಾನವನ್ನೂ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಇತರರೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ದಾನವನ್ನು ಯಾವುದೋ ಹುಚ್ಚು ಅನಿಸಿಕೆಗೆ ಕೊಡಬಾರದು. ಅದನ್ನು ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಚೈತನ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಹಾಭಕ್ತನೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಾಗ ಅದೇ ಕೀರ್ತಿ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ಅದು ನಿಜವಾದ ಕೀರ್ತಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ತಿಳಿದಾಗ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ

ಕೀರ್ತಿವಂತ. ಇಂತಹ ಕೀರ್ತಿ ಇಲ್ಲದವನದು ಅಪಕೀರ್ತಿ.

ವಿಶ್ವದಲ್ಲೆಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಗುಣಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ಇತರ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿವಿಧ ಸ್ವರೂಪಗಳ ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗುಣಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಈಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಿಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನೊಳಗಿನಿಂದಲೇ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವನು, ಪರಮ ಪ್ರಭುವೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದಂತೆ, ಎಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ನಾವು ಕಾಣುವ ಎಲ್ಲದರ ಮೂಲ ಅವು ಒಳ್ಳೆಯವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿರಲಿ ಕೃಷ್ಣನೇ. ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದು ಯಾವುದೂ ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಾರದು. ಇದು ಜ್ಞಾನ. ವಸ್ತುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ ಎಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಬರುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 6

ಮಹರ್ಷಯಃ ಸಪ್ತ ಪೂರ್ವೇ ಚತ್ವಾರೋ ಮನವಸ್ತಥಾ |

ಮದ್ಭಾವಾ ಮಾನಸಾ ಜಾತಾ ಯೇಷಾಂ ಲೋಕ ಇಮಾಃ ಪ್ರಚಾಃ ||೬||

ಮಹರ್ಷಯಃ—ಮಹರ್ಷಿಗಳು; ಸಪ್ತ—ಏಳು; ಪೂರ್ವೇ—ಹಿಂದೆ; ಚತ್ವಾರಃ—ನಾಲ್ಕು; ಮನವಃ—ಮನುಗಳು; ತಥಾ—ಕೂಡ; ಮತ್ ಭಾವಾಃ—ನನ್ನಿಂದ ಜನಿಸಿದ; ಮಾನಸಾಃ—ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ; ಜಾತಾಃ—ಹುಟ್ಟಿದರು; ಯೇಷಾಂ—ಅವರ; ಲೋಕೇ—ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ; ಇಮಾಃ—ಈ ಎಲ್ಲ; ಪ್ರಚಾಃ—ಪ್ರಜೆಗಳು.

ಅನುವಾದ

ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪೂರ್ವದ ನಾಲ್ವರು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನಿಂದ ಬಂದರು; ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು. ವಿವಿಧ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವರ ಸಂತಾನದವರೇ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಭುವು ವಿಶ್ವದ ಜನತೆಯ ವಂಶವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಸನಕ, ಸನಂದ, ಸನಾತನ ಮತ್ತು ಸನತ್ಕುಮಾರ ಎನ್ನುವ ನಾಲ್ವರು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಮನುಗಳು ರೂಪಪಡೆದರು. ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮಂದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ವಿಶ್ವಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲೋಕವೂ ವಿವಿಧ ಬಗೆಗಳ ಜನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮಂದಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ಸಂತಾನರು. ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ

ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವತೆಗಳ ಲೆಕ್ಕದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸನಕ, ಸನಂದ, ಸನಾತನ ಮತ್ತು ಸನತ್ಕುಮಾರ ಇವರು ಬಂದರು. ಅನಂತರ ರುದ್ರ, ಅನಂತರ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪಿತಾಮಹ ಅಥವಾ ಅಜ್ಜ ಎಂದೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಪಿತಾಮಹ ಅಥವಾ ಅಜ್ಜನ ತಂದೆ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ (11.39) ಹೇಳಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 7

ಏತಾಂ ವಿಭೂತಿಂ ಯೋಗಂ ಚ ಮಮ ಯೋ ವೇತ್ತಿ ತತ್ತ್ವತಃ |

ಸೋಽವಿಕಲ್ಪೇನ ಯೋಗೇನ ಯುದ್ಧತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ||೭||

ಏತಾಮ್—ಈ ಎಲ್ಲ; ವಿಭೂತಿಮ್—ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು; ಯೋಗಮ್—ಯೋಗಶಕ್ತಿಯನ್ನು; ಚ—ಕೂಡ; ಮಮ—ನನ್ನ; ಯಃ—ಯಾರು; ವೇತ್ತಿ—ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ; ತತ್ತ್ವತಃ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ; ಸಃ—ಅವನು; ಅವಿಕಲ್ಪೇನ—ವಿಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದೆ; ಯೋಗೇನ—ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ; ಯುದ್ಧತೇ—ನಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಅತ್ರ—ಇಲ್ಲಿ; ಸಂಶಯಃ—ಸಂದೇಹವು.

ಅನುವಾದ

ನನ್ನ ಈ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಯೋಗಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದವನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ; ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶಿಖರವೆಂದರೆ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಅರಿವು. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ವಿವಿಧ ಸಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಲಾರ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ದೇವರು ದೊಡ್ಡವನೆಂದು ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ದೇವರು ಹೇಗೆ ದೊಡ್ಡವನು ಎಂದು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ವಿವರಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ದೇವರು ಹೇಗೆ ದೊಡ್ಡವನು ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಸಹಜವಾಗಿ ಶರಣಾಗತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುವಿನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಿರಿಯನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾಗ ಅವನಿಗೆ ಶರಣಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿನ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಈ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಈ ವಿಶ್ವದ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಗಳ ವ್ಯೂಹದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳು ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವನು ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಿವ, ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು. ವಿಶ್ವದ ಜನತೆಯ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಹಲವರು. ಅವರೆಲ್ಲ ಪರಮ ಪ್ರಭು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂತಾನ. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಎಲ್ಲ

ಪೂರ್ವಿಕರಿಗೆ ಪೂರ್ವಿಕನು.

ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆಯು ಉಂಟಾದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಬಹು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಭುವಿನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಈ ಖಚಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಎಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 8

ಅಹಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಭವೋ ಮತ್ತಃ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ |

ಇತಿ ಮತ್ಯಾ ಭಜನ್ತೇ ಮಾಂ ಬುಧಾ ಭಾವಸಮನ್ವಿತಾಃ ||೮||

ಅಹಮ್—ನಾನು; ಸರ್ವಸ್ಯ—ಎಲ್ಲ ದರ; ಪ್ರಭವಃ—ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲನು; ಮತ್ತಃ—ನನ್ನಿಂದ; ಸರ್ವಮ್—ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ; ಪ್ರವರ್ತತೇ—ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ; ಇತಿ—ಹೀಗೆ; ಮತ್ಯಾ—ತಿಳಿದು; ಭಜನ್ತೇ—ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೆ; ಮಾಮ್—ನನ್ನಲ್ಲಿ; ಬುಧಾಃ—ವಿದ್ವಾಂಸರು; ಭಾವ ಸಮನ್ವಿತಾಃ—ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ.

ಅನುವಾದ

ಎಲ್ಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತುಗಳ ಮೂಲವು ನಾನೇ. ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನಿಂದ ಹೊರಸೂಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಹೃದಯತುಂಬಿ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವೇದಗಳನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಚೈತನ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳಂತಹ ಅಚಾರ್ಯರಿಂದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪಡೆದು ಈ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಪ್ರಗಲ್ಭ ವಿದ್ವಾಂಸನು, ಕೃಷ್ಣನು ಐಹಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಪಂಚಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೂಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಸಂಬದ್ಧ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದಾಗಲೀ, ಮೂರ್ಖರಿಂದಾಗಲೀ ಅವನು ಅತಿಶ್ರದ್ಧೆ ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಿವ ಮತ್ತು ಇತರ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಮೂಲ ಕೃಷ್ಣನೇ ಎಂದು ಎಲ್ಲ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿದೆ. ಅಥರ್ವಣ ವೇದದಲ್ಲಿ (ಗೋಪಾಲ ತಾಪನಿ ಉಪನಿಷತ್ 1.24) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ — ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿದಧಾತಿ ಪೂರ್ವಂ ಯೋ ವೈ ವೇದಾಂಶ್ಚ ಗಾಪಯತಿ ಸ್ಮ ಕೃಷ್ಣಃ — "ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೇದದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದವನು ಮತ್ತು ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದವನು ಕೃಷ್ಣನೇ." ನಾರಾಯಣ ಉಪನಿಷತ್ (1) ಹೀಗೆ

ಹೇಳುತ್ತದೆ — ಅಥ ಪುರುಷೋ ಹ ವೈ ನಾರಾಯಣೋಽಕಾಮಯತ ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಜೇಯೇತಿ — "ಅನಂತರ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು." ಉಪನಿಷತ್ತು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ — ನಾರಾಯಣಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಚಾಯತೇ, ನಾರಾಯಣಾದ್ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ, ನಾರಾಯಣಾದ್ ಇನ್ದ್ರೋ ಜಾಯತೇ, ನಾರಾಯಣಾದ್ ಅಷ್ಟೌ ವಸವೋ ಜಾಯಂತೇ, ನಾರಾಯಣಾದ್ ಏಕಾದಶ ರುದ್ರಾಚಾಯಸ್ತೇ, ನಾರಾಯಣಾದ್ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾಃ — "ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು; ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಸಹ ಹುಟ್ಟಿದರು; ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು; ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದರು; ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು; ನಾರಾಯಣನಿಂದ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು." ಈ ನಾರಾಯಣನು ಕೃಷ್ಣನ ವಿಸ್ತರಣೆ.

ಅದೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ—ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೋ ದೇವಕೀ ಪುತ್ರಃ "ದೇವಕಿಯ ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಪುರುಷೋತ್ತಮನು." (ನಾರಾಯಣ ಉಪನಿಷತ್ತು 4) ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, ಏಕೋ ವೈ ನಾರಾಯಣ ಆಸೀನ್ ನ ಬ್ರಹ್ಮಾನ ಈಶಾನೋ ನಾಪೋ ನಾಗ್ನಿಸಮೌ ನೇಮೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ನ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ನ ಸೂರ್ಯಃ — "ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನು. ಬ್ರಹ್ಮ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಶಿವನಿರಲಿಲ್ಲ, ಅಗ್ನಿ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಚಂದ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿರಲಿಲ್ಲ, ಸೂರ್ಯನಿರಲಿಲ್ಲ." (ಮಹಾಉಪನಿಷತ್ತು 1) ಮಹಾ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಹಣೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆ ವೇದಗಳು ನಾವು ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಪರಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —

ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ಚ ರುದ್ರಂ ಚಾಪ್ಯಹಮೇವ ಸೃಜಾಮಿ ವೈ |

ತೌಹಿ ಮಾಂ ನ ವಿಜಾನೀತೋ ಮಮ ಮಾಯಾವಿಮೋಹಿತೌ ||

"ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ಶಿವ ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನು ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಭ್ರಾಂತರಾದ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯದು." ವರಾಹ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ —

ನಾರಾಯಣಃ ಪರೋ ದೇವಸ್ ತಸ್ಮಾಚ್ಚಾತ್ಮತುರ್ಮುಖಃ |

ತಸ್ಮಾದ್ ರುದ್ರೋಽಭವತ್ ದೇವಃ ಸ ಚ ಸರ್ವಜ್ಞತಾಂ ಗತಃ ||

"ನಾರಾಯಣನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ. ಅವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು, ಅವನಿಂದ ಶಿವನು ಹುಟ್ಟಿದನು."

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಎಲ್ಲ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಮೂಲ. ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲದರ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಕಾರಣನು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆತನು, "ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಎಲ್ಲದರ ಮೂಲ ಕಾರಣನು. ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದೆ; ಯಾರೂ ನನ್ನ ಮೇಲಿಲ್ಲ", ಎಂದು

ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪರಮ ನಿಯಂತ್ರಕನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕೃತ ಗುರುವಿನಿಂದ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೊಡನೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ನಿಜವಾದ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಮೂರ್ಖರು. ಮೂರ್ಖನು ಮಾತ್ರ ಕೃಷ್ಣನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಮೂರ್ಖರಿಂದ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗಬಾರದು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಅಧಿಕೃತವಲ್ಲದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ, ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯನ್ನೂ ಅವನು ದೂರ ಇಡಬೇಕು. ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ದೃಢತೆಯಿಂದ ಆತನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 9

ಮಚ್ಚಿತ್ತಾ ಮದ್ಗತಪ್ರಾಣಾ ಬೋಧಯಂತಃ ಪರಸ್ಪರಮ್ |

ಕಥಯಂತಶ್ಚ ಮಾಂ ನಿತ್ಯಂ ತುಷ್ಯಂತಿ ಚ ರಮಂತಿ ಚ ||೯||

ಮತ್ ಚಿತ್ತಾಃ—ಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗಿ; **ಮತ್ ಗತ ಪ್ರಾಣಾಃ**—ಜೀವನವನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದವರಾಗಿ; **ಬೋಧಯಂತಃ**—ಬೋಧಿಸುತ್ತ; **ಪರಸ್ಪರಮ್**—ಅವರವರಲ್ಲಿ; **ಕಥಯಂತಃ**—ಮಾತನಾಡುತ್ತ; **ಚ**—ಕೂಡ; **ಮಾಮ್**—ನನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿ; **ನಿತ್ಯಮ್**—ನಿರಂತರವಾಗಿ; **ತುಷ್ಯಂತಿ**—ತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ; **ಚ**—ಕೂಡ; **ರಮಂತಿ**—ದಿವ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ; **ಚ**—ಕೂಡ.

ಅನುವಾದ

ನನ್ನ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರ ಯೋಚನೆಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತವೆ. ಅವರ ಬದುಕುಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ನನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತ ನನ್ನ ಬಗೆಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಅವರು ಬಹುತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಆನಂದವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಇಂತಹವರು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ದಿವ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಕಮಲಗಳಿಂದ ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಾತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಕುರಿತದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಭಕ್ತರು ದಿನದ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲವೂ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಗುಣಗಳ ಮತ್ತು ಲೀಲೆಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಹೃದಯಗಳೂ ಆತ್ಮಗಳೂ ಸದಾ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಇತರ ಭಕ್ತರೊಡನೆ ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೊಂದು ಸಂತೋಷ.

ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ ದಿವ್ಯ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಕ್ಷವಾದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿವ್ಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ನೆಲೆಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಪ್ರಭುವು ತನ್ನ ನಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುವ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸವಿಯಬಹುದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಚೈತನ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳು ಜೀವಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶ್ವದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜೀವಿಗಳು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತನನ್ನು ಕಂಡು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಯೋಗ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯು ಒಂದು ಬೀಜದಂತೆ. ಒಂದು ಮರದ ಬೀಜಕ್ಕೆ ತಪ್ಪದೆ ನೀರೆರೆದರೆ ಅದು ಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವಿಯೊಬ್ಬನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬಿತ್ತಿದರೆ, ಅವನು ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ, ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಹರೇ / ಹರೇ ರಾಮ ಹರೇ ರಾಮ, ರಾಮ ರಾಮ ಹರೇ ಹರೇ ಎಂದು ಜಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಬೀಜವು ಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯ ದಿವ್ಯತರುವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಆವರಣವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆಕಾಶದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಯೋತಿಯ ಪ್ರಭಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವವರೆಗೆ ಅದು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಆ ಗಿಡವು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಲೋಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಲೋಕವು ಕೃಷ್ಣನ ಪರಮ ಲೋಕ. ಅದಕ್ಕೆ ಗೋಲೋಕ ವೃಂದಾವನ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕಡೆಗೆ ಗಿಡವು ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಹೂ ಹಣ್ಣುಗಳು ಬಿಡುವಂತೆ, ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯು ಸಹ ಫಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕೀರ್ತನೆ - ಶ್ರವಣಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀರರೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯ ಈ ಗಿಡವನ್ನು ಚೈತನ್ಯ ಚರಿತಾಮೃತದಲ್ಲಿ (ಮಧ್ಯಲೀಲಾ, 19ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ) ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಗಿಡವು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಚರಣಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಾಗ ಮನುಷ್ಯನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಗವತ್ತ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಹೇಗೆ ಮೀನು ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರಲಾರದೋ ಹಾಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ಅವನು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಇರಲಾರ ಎಂದು ಆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕಪಡೆದು ಭಕ್ತನು ದಿವ್ಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಪರಮ ಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಆತನ ಭಕ್ತರ ಸಂಬಂಧದ ಇಂತಹ ವೃತ್ತಾಂತಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದಂತೆ (12.13.18) ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಭಕ್ತರಿಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. **ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪುರಾಣಮ್ ಅಮಲಂ ಯದ್ ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಪ್ರಿಯಮ್**. ಈ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಮತ್ತು ಅವನ ಭಕ್ತರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ವೃತ್ತಾಂತ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ. ತರುಣ ತರುಣಿಯರು ಪರಸ್ಪರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದ ಚೇತನರು ಇಂತಹ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸದಾ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 10

ತೇಷಾಂ ಸತತಯುಕ್ತಾನಾಂ ಭಜತಾಂ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕಮ್ |

ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗಂ ತಂ ಯೇನ ಮಾಮುಪಯಾನ್ತಿ ತೇ ||೧೦||

ತೇಷಾಮ್—ಅವರಿಗೆ; ಸತತ ಯುಕ್ತಾನಾಮ್—ಸತತವಾಗಿ ನಿರತರಾದ; ಭಜತಾಮ್—ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ; ಪ್ರೀತಿ ಪೂರ್ವಕಮ್—ಪ್ರೇಮ ಭಾವೋದ್ರೇಕದಲ್ಲಿ; ದದಾಮಿ—ನೀಡುತ್ತೇನೆ; ಬುದ್ಧಿಯೋಗಮ್—ನೈಜಬುದ್ಧಿಯನ್ನು; ತಮ್—ಆ; ಯೇನ—ಯಾವುದರಿಂದ; ಮಾಮ್—ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ; ಉಪಯಾನ್ತಿ—ಬರುತ್ತಾರೆ; ತೇ—ಅವರು.

ಅನುವಾದ

ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಗೆ ಸದಾ ಮುಡಿಪಾಗಿರುವವರಿಗೆ, ಅವರು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗಮ್ ಎನ್ನುವ ಪದ ಅರ್ಥವತ್ತಾದದ್ದು. ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತ, ತಾನು ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದ್ದೇನೆ, ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. ಈಗ ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಬುದ್ಧಿಯೋಗ ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದು. ಅದೇ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ. ಬುದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಯೋಚನಾಶಕ್ತಿ, ಯೋಗ ಎಂದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಅಥವಾ ಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪಾನ. ಮನುಷ್ಯನು ಭಗವದ್ಧಾಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ, ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಅವನ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಬುದ್ಧಿಯೋಗ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಬುದ್ಧಿಯೋಗವು ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಗೋಚರಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಪ್ರಗತಿಯ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಗುರಿ ಕೃಷ್ಣನೇ. ಜನಕ್ಕೆ ಇದು ತಿಳಿಯದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತರ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಯುತ ಗುರು ಸಹವಾಸವು ಮುಖ್ಯ. ಕೃಷ್ಣನೇ ಗುರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗುರಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ದಾರಿಯನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆದರೆ ಮುಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗುತ್ತ ಕ್ರಮಿಸಲಾಗುವುದು.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬದುಕಿನ ಗುರಿಯು ತಿಳಿದಿದ್ದೂ ಕರ್ಮಫಲಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆತನು ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಗುರಿಯು ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ ಆತನು ಜ್ಞಾನಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಗುರಿಯು ತಿಳಿದಿದ್ದು, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆತನು ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ; ಇದೇ ಪೂರ್ಣಯೋಗ. ಈ ಪೂರ್ಣಯೋಗವು ಬದುಕಿನ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಹಂತ.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸದ್ಗುರುವು ಇರಬಹುದು. ಆತನು ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸೇರಿರಬಹುದು. ಆದರೂ, ಆತನು ಮುನ್ನಡೆಯುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಒಳಗಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು, ಆತನು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಕಡೆಗೆ ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಬಹುದು ಎಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆ ಎಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ಸದಾ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಆತನು ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಕ್ತನು ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿದ್ದು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಗೆ ನಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಭುವು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಅವನಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 11

ತೇಷಾಮೇವಾನುಕರ್ಮಾರ್ಥಮಹಮಚ್ಛಾನಜಂ ತಮಃ |

ನಾಶಯಾಮ್ಯಾತ್ಮಭಾವಸ್ಥೋ ಜ್ಞಾನದೀಪೇನ ಭಾಸ್ವತಾ ||೧೧||

ತೇಷಾಮ್—ಅವರಿಗೋಸ್ಕರ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಅನುಕರ್ಮಾ ಅರ್ಥಮ್—ವಿಶೇಷ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಲು; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಅಚ್ಛಾನಜಮ್—ಅಚ್ಛಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಾದ; ತಮಃ—ಅಂಧಕಾರವನ್ನು; ನಾಶಯಾಮಿ—ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ; ಆತ್ಮ ಭಾವ—ಅವರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ; ಸ್ಥಃ—ನೆಲೆಸಿ; ಜ್ಞಾನ—ಜ್ಞಾನದ; ದೀಪೇನ—ದೀಪದಿಂದ; ಭಾಸ್ವತಾ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ.

ಅನುವಾದ

ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಅನುಕಂಪವನ್ನು ತೋರಲು ನಾನು ಅವರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಜ್ಞಾನದ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಅಚ್ಛಾನದ ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ, ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಹರೇ / ಹರೇ ರಾಮ ಹರೇ ರಾಮ ರಾಮ ರಾಮ ಹರೇ ಹರೇ ಮಂತ್ರದ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳು ಪ್ರಸಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಆದ ಪ್ರಕಾಶಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿಯವರು ಚೈತನ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳು ಅತಿಭಾವುಕರೆಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಭಕ್ತರನ್ನು ಟೀಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿ ಅಚ್ಛಾನದ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ; ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತಿಮುಗ್ಧರೂ ಅತಿಭಾವುಕರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವಾಂಶ ಇದಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರಗಲ್ಭ ವಿದ್ವಾಂಸರಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತನು ಅವರ ಬರೆಹಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಗುರುವಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು

ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ, ಆತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನೇ ಅವನಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಭಕ್ತನು ಜ್ಞಾನಹೀನನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಒಂದೇ ಅರ್ಹತೆ ಎಂದರೆ ಅವನು ಪೂರ್ಣ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆಧುನಿಕ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವೇ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು; ವೇದದ ತತ್ವಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ, ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಪರಮ ಪ್ರಭು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಪರಮ ಸತ್ಯವನ್ನು, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯವನ್ನು, ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೂಲತಃ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮಸತ್ಯನ ಮಹಿಮೆ ಎಷ್ಟೆಂದರೆ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಒಂದರಿಂದಲೇ ಆತನನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರಭುವು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯ ಎಷ್ಟೋ ಕೋಟಿ ವರ್ಷ ಊಹಾಪೋಹ ಮಾಡುತ್ತ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ಪರಮಸತ್ಯನನ್ನು ಆತ ಪ್ರೀತಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಅಥವಾ ಪರಮಸತ್ಯ ಅರ್ಥವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಊಹಾತೀತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಬಲ್ಲ. ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸದಾ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲೆಯು ಕೂಡಲೇ ಚದುರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ತೋರುವ ವಿಶೇಷ ಅನುಕಂಪ ಇದು.

ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಐಹಿಕ ಸಹವಾಸದ ಕಲ್ಮಷದ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಹೃದಯವನ್ನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕತೆಯ ಧೂಳು ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಸದಾ ಹರೇಕೃಷ್ಣ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಧೂಳು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದ ನೆಲೆಗೆ ಏರುತ್ತಾನೆ. ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಗುರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಈ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯ; ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆ ಅಥವಾ ವಾದದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆತಂಕಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಕತ್ತಲನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಿದಾಗ ಪರಮ ಪ್ರಭುವು ಭಕ್ತನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶಗಳ ಸಾರ ಇದೇ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶರಣಾದ ಆತ್ಮನಾಗಬಲ್ಲ; ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಪ್ರಭುವೇ ಹೊಣೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ಲೋಕ 12-13

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಧಾಮ ಪವಿತ್ರಂ ಪರಮಂ ಭವಾನ್ |

ಪುರುಷಂ ಶಾಶ್ವತಂ ದಿವ್ಯಮಾದಿದೇವಮಜಂ ವಿಭುಮ್ ||೧೨||

ಆಹುಸ್ತ್ವಾಮೃಷಯಃ ಸರ್ವೇ ದೇವರ್ಷಿರ್ನಾರದಸ್ತಥಾ |

ಅಸಿತೋ ದೇವಲೋ ವ್ಯಾಸಃ ಸ್ವಯಂ ಚೈವ ಬ್ರವೀಷಿ ಮೇ ||೧೩||

ಅರ್ಜುನಃ ಉವಾಚ—ಅರ್ಜುನನು ಹೇಳಿದನು; ಪರಮ್—ಪರಮ; ಬ್ರಹ್ಮ—ಸತ್ಯನು; ಪರಮ್—ಪರಮ; ಧಾಮ—ಧಾಮನು; ಪವಿತ್ರಮ್—ಶುದ್ಧನು; ಪರಮಮ್—ಪರಮ; ಭವಾನ್—ನೀನು; ಪುರುಷಮ್—ಪುರುಷನು; ಶಾಶ್ವತಮ್—ಮೂಲನಾದ; ದಿವ್ಯಮ್—ಅಲೌಕಿಕನು; ಆದಿದೇವಮ್—ಆದಿದೇವನು; ಅಜಮ್—ಜನ್ಮರಹಿತನು; ವಿಭುಮ್—ಅತ್ಯುತ್ತಮನು; ಆಹುಃ—ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ತ್ವಾಮ್—ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು; ಋಷಯಃ—ಋಷಿಗಳು; ಸರ್ವೇ—ಎಲ್ಲರೂ; ದೇವಋಷಿಃ—ದೇವರ್ಷಿಯಾದ; ನಾರದಃ—ನಾರದನೂ; ತಥಾ—ಕೂಡ; ಅಸಿತಃ—ಅಸಿತನು; ದೇವಲಃ—ದೇವಲನು; ವ್ಯಾಸಃ—ವ್ಯಾಸನೂ; ಸ್ವಯಮ್—ಸ್ವತಃ, ನೀನೂ; ಚ—ಕೂಡ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಬ್ರವೀಷಿ—ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ; ಮೇ—ನನಗೆ.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನನು ಹೇಳಿದನು—ನೀನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ, ಪರಂಧಾಮ, ಪವಿತ್ರ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯ. ನೀನು ನಿತ್ಯನು, ದಿವ್ಯನು, ಆದಿಪುರುಷನು. ನಿನಗೆ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ; ನೀನೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ನಾರದ, ಅಸಿತ, ದೇವಲ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸರಂತಹ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ನೀನೇ ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವು ಆಧುನಿಕ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಿಗೆ ಒಂದು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮ ಪ್ರಭುವು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಆತ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನನಾದವನು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಅರ್ಜುನನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ನಾಲ್ಕು ಬಹು ಮುಖ್ಯ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನಂತರ ಎಲ್ಲ ಸಂದೇಹಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ. ಕೂಡಲೇ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ, "ನೀನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ" ಎಂದು ಸಾರಿದ. ಹಿಂದೆ ಕೃಷ್ಣನು ತಾನೇ ಎಲ್ಲದರ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಜನರ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದೇವತೆಯೂ ಮಾನವಜೀವಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರೂ ದೇವತೆಗಳೂ ತಾವು ಪರಿಪೂರ್ಣರು, ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ಅಜ್ಞಾನವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಭುವು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ, ವೇದಗಳ ಆದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಪ್ರಭುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಅವನನ್ನು ಪರಮಸತ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನ ಆತ್ಮೀಯ ಗೆಳೆಯ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಜುನನು ಅವನನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ ಎಂದು, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯ ಎಂದು ಕರೆದು ವೃಥಾ ಹೊಗಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಹೇಳಿರುವುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವೇದಗಳ ಸತ್ಯವು ದೃಢಪಡಿಸಿದೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡವನು ಮಾತ್ರ ಅವನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ; ಇತರರಿಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ವೇದಗಳ ಅನುಚ್ಛೆಯು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅರ್ಜುನನು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿಗೂ ವೇದಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿದೆ.

ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತಾಣ ಎಂದು ಕೇನ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿದೆ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಆಗಲೇ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಪರಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಆಧರಿಸಿವೆ. ಸದಾ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತೇ ಯೋಚಿಸುವವರು ಮಾತ್ರ ಅವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂಡಕ ಉಪನಿಷತ್ತು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸದಾ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವುದೇ ಸ್ಮರಣ. ಇದು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಭೌತಿಕ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬಲ್ಲ.

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಪರಿಶುದ್ಧರಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಬಲ್ಲ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಶರಣಾಗದಿದ್ದರೆ ಪಾಪಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲಾರ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪರಮ ಪರಿಶುದ್ಧನೆಂದು ಅರ್ಜುನನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನುಚ್ಛೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಮಹಾತ್ಮರು ದೃಢಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ನಾರದನು ಮುಖ್ಯನು.

ಕೃಷ್ಣನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ; ಮನುಷ್ಯನು ಸದಾ ಅವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನೊಡನೆ ಅಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕು. ಆತನೇ ಪರಮ ಅಸ್ತಿತ್ವ. ಅವನು ದೈಹಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನು. ಇದನ್ನು ಅರ್ಜುನನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ, ಪುರಾಣಗಳೂ, ಇತಿಹಾಸಗಳೂ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ವಯಂ ಪರಮ ಪ್ರಭುವೇ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, "ನನಗೆ ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲವಾದರೂ ನಾನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಅವತರಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನೇ ಪರಮ ಮೂಲ; ಅವನಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳ ಕಾರಣನು. ಎಲ್ಲವೂ ಅವನಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಕೃಷ್ಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಾವು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಈ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಂಪರಾ ಪದ್ಧತಿ, ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ವೀಕಾರ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದವನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರ. ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ, ವೇದಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಾಕ್ಷ್ಯವಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವರು, ಕೃಷ್ಣನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆಗೇ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 14

ಸರ್ವಮೇತದ್ ಋತಂ ಮನ್ಯೇ ಯನ್ಮಾಂ ವದಸಿ ಕೇಶವ |

ನ ಹಿ ತೇ ಭಗವನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಂ ವಿದುರ್ದೇವಾ ನ ದಾನವಾಃ ||೧೪||

ಸರ್ವಮ್—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ; ಋತಮ್—ಈ; ಋತಮ್—ಸತ್ಯವೆಂದು; ಮನ್ಯೇ—ಅಂಗೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ; ಯತ್—ಯಾವುದನ್ನು; ಮಾಮ್—ನನಗೆ; ವದಸಿ—ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆಯೋ; ಕೇಶವ—ಕೃಷ್ಣನೇ; ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಹಿ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ತೇ—ನಿನ್ನ; ಭಗವನ್—ದೇವೋತ್ತಮ ಪುರುಷನೇ; ವ್ಯಕ್ತಿಮ್—ದಿವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು; ವಿದುಃ—ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು; ದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳು; ನ—ಇಲ್ಲ; ದಾನವಾಃ—ರಾಕ್ಷಸರು.

ಅನುವಾದ

ಕೃಷ್ಣ, ನೀನು ನನಗೆ ಹೇಳುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವೆಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಭುವೇ, ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ದಾನವರಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದವರು ಮತ್ತು ದಾನವ ಸ್ವಭಾವದವರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು; ದೇವತೆಗಳು ಸಹ ಅವನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಇನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವವರ ಪಾಡೇನು? ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಪರಮಸತ್ಯವು ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅವನು ಪರಿಪೂರ್ಣನು ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವನು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯು ಕಳೆದು ಹೋಗಿತ್ತು; ಅರ್ಜುನನನ್ನು ತನ್ನ ಅಪ್ಪಸ್ನೇಹಿತನೆಂದು, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನೊಡನೆ ಆ ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಗೀತೋಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ಬರೆದ ನಮ್ಮ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಪರಂಪರೆಯ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪರಂಪರೆಯ ರೂಢಿಯು ಕಳೆದುಹೋದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಅರ್ಜುನನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ನಾವು ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಆಗ ನಾವು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ತಿರುಳನ್ನು

ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು; ಮತ್ತು ಆಗ ಮಾತ್ರ ಕೃಷ್ಣನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆವು.

ಶ್ಲೋಕ - 15

ಸ್ವಯಮೇವಾತ್ಮನಾತ್ಮಾನಂ ವೇತ್ಥ ತ್ವಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ |
ಭೂತಭಾವನ ಭೂತೇಶ ದೇವದೇವ ಜಗತ್ಪತೇ ||೧೫||

ಸ್ವಯಮ್—ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಆತ್ಮನಾ—ನಿನ್ನಿಂದ; ಆತ್ಮಾನಮ್—ನಿನ್ನನ್ನು; ವೇತ್ಥ—ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯೆ; ತ್ವಮ್—ನೀನು; ಪುರುಷ ಉತ್ತಮ—ಸಕಲವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನೇ; ಭೂತ ಭಾವನ—ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಮೂಲನೇ; ಭೂತ ಈಶ—ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಪ್ರಭುವೇ; ದೇವ ದೇವ—ದೇವಾಧಿದೇವನೇ; ಜಗತ್ಪತೇ—ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಭುವೇ.

ಅನುವಾದ

ಓ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ, ಎಲ್ಲದರ ಮೂಲನೆ, ಎಲ್ಲದರ ಪ್ರಭುವೆ, ದೇವದೇವನೆ, ಜಗತ್ಪತಿಯೆ! ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಂತರಂಗ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅರ್ಜುನ ಮತ್ತು ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಂತೆ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವರು ಮಾತ್ರ ಪರಮ ಪ್ರಭು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ರಾಕ್ಷಸೀ ಅಥವಾ ನಾಸ್ತಿಕ ಮನೋಧರ್ಮದವರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ ಬೇರೆಡೆ ಒಯ್ಯುವ ಮಾನಸಿಕ ಊಹಾಪೋಹವು ಪರಮಪಾಪ; ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಿಳಿಯದವರು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಹೋಗಬಾರದು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದ್ದು. ಅದು ಕೃಷ್ಣವಿಜ್ಞಾನವಾದದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಅದನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದನ್ನು ನಾಸ್ತಿಕರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದು.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ (1.2.11) ಹೇಳಿರುವಂತೆ —

ವದಂತಿ ತತ್ ತತ್ತವಿದಸ್ಮ ತತ್ತಂ ಯಜ್ಞಾಚ್ಛಾನಮ್ ಅದ್ವಯಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಪರಮಾತ್ಮೇತಿ ಭಗವಾನ್ ಇತಿ ಶಬ್ದತೇ ||

ಪರಮಸತ್ಯವನ್ನು ಮೂರು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ — ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ, ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾಗಿ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಡೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ನೆಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೋ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೋ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ಮುಕ್ತ ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ ಭಗವಂತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಅಂತಹ

ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವತಃ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗಳು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಆತನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಮುಕ್ತರಾದವರು ಹಲವರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಅವನನ್ನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ತಂದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಅವನನ್ನು ಭೂತಭಾವನ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ತಂದೆಯೆಂದು ಅರಿತವನೂ ಸಹ ಅವನನ್ನು ಪರಮ ನಿಯಂತ್ರಕ ಎಂದು ಅರಿಯದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಭೂತೇಶ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಪರಮ ನಿಯಂತ್ರಕ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಪರಮ ನಿಯಂತ್ರಕ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡವನೂ ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಮೂಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ದೇವದೇವ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ. ಅವನನ್ನು ದೇವದೇವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರೂ ಅವನು ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ಪರಮಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ಅರಿಯದಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಜಗತ್ಪತಿ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅರ್ಜುನನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಇರುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾವು ಅರ್ಜುನನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 16

ವಕ್ತುಮರ್ಹಸ್ಯಶೇಷೇಣ ದಿವ್ಯಾ ಹ್ಯಾತ್ಮವಿಭೂತಯಃ |

ಯಾಭಿರ್ವಿಭೂತಿಭಿರ್ಲೋಕಾನಿಮಾಂಸ್ತುಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತಿಷ್ಠಸಿ ||೧೬||

ವಕ್ತುಮ್—ಹೇಳಲು; ಅರ್ಹಸಿ—ಅರ್ಹನಾಗಿದ್ದೀಯೆ; ಅಶೇಷೇಣ—ವಿವರವಾಗಿ; ದಿವ್ಯಾಃ—
ದೈವಿಕವಾದ; ಹಿ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಆತ್ಮ—ಸ್ವಯಂ ನಿನ್ನ; ವಿಭೂತಯಃ—ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು;
ಯಾಭಿಃ—ಯಾವ; ವಿಭೂತಿಭಿಃ—ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ; ಲೋಕಾನ್—ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು;
ಇಮಾನ್—ಈ; ತ್ವಮ್—ನೀನು; ವ್ಯಾಪ್ಯ—ವ್ಯಾಪಿಸಿ; ತಿಷ್ಠಸಿ—ಇದ್ದೀಯೆ.

ಅನುವಾದ

ಯಾವ ದೈವಿಕ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ನೀನು ಈ ಎಲ್ಲ ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವೆಯೋ ಅವನ್ನು ಕುರಿತು ನನಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಾನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಆಗಲೇ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವವಿದೆ, ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿದೆ, ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಾಧನಗಳಿಂದ

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬರಬಹುದಾದುದೆಲ್ಲ ಇದೆ. ಆತನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವಿವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಮದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅವನ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅರ್ಜುನನು ಇದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ಪರವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 17

ಕಥಂ ವಿದ್ಯಾಮಹಂ ಯೋಗಿಂಸ್ತ್ವಾಂ ಸದಾ ಪರಿಚಿಂತಯನ್ |

ಕೇಷು ಕೇಷು ಚ ಭಾವೇಷು ಚಿನ್ಮೋಽಸಿ ಭಗವನ್ಮಯಾ ||೧೭||

ಕಥಮ್—ಹೇಗೆ; ವಿದ್ಯಾಮ್ ಅಹಮ್—ನಾನು ತಿಳಿಯಲಿ; ಯೋಗಿನ್—ಪರಮಯೋಗಿಯೇ; ತ್ವಾಮ್—ನಿನ್ನನ್ನು; ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ; ಪರಿಚಿಂತಯನ್—ಯೋಚಿಸುವ; ಕೇಷು—ಯಾವ; ಕೇಷು—ಯಾವ; ಚ—ಕೂಡ; ಭಾವೇಷು—ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ; ಚಿನ್ಮೋಃ ಅಸಿ—ನೀನು ಸ್ಮರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದವನಾಗಿರುವೆ; ಭಗವನ್—ಪರಮನೇ; ಮಯಾ—ನನ್ನಿಂದ.

ಅನುವಾದ

ಕೃಷ್ಣನೇ, ಪರಮ ಯೋಗಿಯೇ, ನಾನು ಸದಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಓ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನೇ, ಯಾವ ಯಾವ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು?

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಅವನ ಯೋಗಮಾಯೆಯು ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಶರಣಾಗತರಾದ ಆತ್ಮರು ಮತ್ತು ಭಕ್ತರು ಮಾತ್ರ ಅವನನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲರು. ಈಗ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ಕೃಷ್ಣನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷ ಎಂದು ದೃಢಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರು ಯಾವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ದಾನವರು ಮತ್ತು ನಾಸ್ತಿಕರು ಸೇರಿದಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ಯೋಗಮಾಯೆಯ ಶಕ್ತಿಯು ಅವನನ್ನು ಆವರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅರ್ಜುನನು ಇಂತಹವರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತನಿಗೆ ತನ್ನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಮಾನವಕುಲದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಕಾಳಜಿ. ಅರ್ಜುನನು ಒಬ್ಬ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತ; ಅವನು ದಯೆಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ದಾರಿಯನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಯೋಗಿನ್ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಮರೆಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತೆರೆಯುವ

ಯೋಗಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭು ಕೃಷ್ಣನೇ. ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನು ಸದಾ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಲಾರ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಐಹಿಕವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಜುನನು ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಮನೋಧರ್ಮದ ಜನರ ಯೋಚನಾರೀತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕೇಷು ಕೇಷು ಚ ಭಾವೇಷು ಎನ್ನುವ ಮಾತುಗಳು ಐಹಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು. (ಭಾವ ಎನ್ನುವ ಪದಕ್ಕೆ 'ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳು' ಎಂದರ್ಥ). ಐಹಿಕ ಮನೋಧರ್ಮದವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು ಭೌತಿಕ ನಿರೂಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 18

ವಿಸ್ತರೇಣಾತ್ಮನೋ ಯೋಗಂ ವಿಭೂತಿಂ ಚ ಜನಾರ್ದನ |

ಭೂಯಃ ಕಥಯ ತೃಪ್ತಿಂ ಶೃಣ್ವತೋ ನಾಸ್ತಿ ಮೇಽಮೃತಮ್ ||೧೮||

ವಿಸ್ತರೇಣ—ವಿವರವಾಗಿ; ಆತ್ಮನಃ—ನಿನ್ನ; ಯೋಗಮ್—ಯೋಗಶಕ್ತಿಯನ್ನು; ವಿಭೂತಿಮ್—ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು; ಚ—ಕೂಡ; ಜನ ಅರ್ಧನ—ನಾಸ್ತಿ ಕರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವನೇ; ಭೂಯಃ—ಪುನಃ; ಕಥಯ—ವಿವರಿಸು; ತೃಪ್ತಿಃ—ತೃಪ್ತಿಯು; ಹಿ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಶೃಣ್ವತಃ—ಕೇಳುವ; ನ ಅಸ್ತಿ—ಇಲ್ಲ; ಮೇ—ನನಗೆ; ಅಮೃತಮ್—ಅಮೃತವನ್ನು.

ಅನುವಾದ

ಜನಾರ್ದನ, ನಿನ್ನ ಸಿರಿಗಳ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸು. ನಿನ್ನ ವಿಷಯ ಕೇಳುವುದು ಸಾಕು ಎಂದೇ ನನಗೆ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿದಷ್ಟೂ ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶೌನಕನು ಮುಂದಾಳುವಾಗಿದ್ದ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದ ಋಷಿಗಳು ಸೂತಮುನಿಗಳಿಗೆ ಇಂತಹುದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ —

ವಯಂ ತು ನ ವಿತ್ಯಪ್ಯಾಮ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕವಿಕ್ರಮೇ |

ಯಚ್ಚೈಣ್ಯತಾಂ ರಸಜ್ಞಾನಾಂ ಸ್ವಾದು ಸ್ವಾದು ಪದೇ ಪದೇ ||

"ಸೊಗಸಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಯಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಾಡುವವೋ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸದಾ ಕೇಳಿದರೂ ಸಾಕೆನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವರು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಪ್ರಭುವಿನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾರೆ" (ಭಾಗವತ, 1.1.19). ಹೀಗೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಹೇಗೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ.

ಅಮೃತದ ವಿಷಯ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತ ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಾಂತ ಅಥವಾ ಹೇಳಿಕೆಯು ಅಮೃತದಂತೆ. ಅಮೃತವನ್ನು ಸ್ನಾನುಭವದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆಧುನಿಕ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭುವಿನ ದಿವ್ಯಲೀಲೆಗಳಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಬಹಿಷ್ಕ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದರೆ ಬೇಸರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯ ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ಬೇಸರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಚರಿತ್ರೆಯು ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳ ಲೀಲಾಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಪುರಾಣಗಳು ಪ್ರಭುವಿನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಹಿಂದಿನ ಯುಗಗಳ ಇತಿಹಾಸಗಳು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ವಿಷಯವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಿದರೂ ಸಹ, ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 19

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಹನ್ತ ತೇ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ದಿವ್ಯಾ ಹ್ಯಾತ್ಮವಿಭೂತಯಃ |

ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತಃ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಸ್ತನ್ಮೋ ವಿಸ್ತರಸ್ಯ ಮೇ ||೧೯||

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನ್ ಉವಾಚ—ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಹೇಳಿದನು; ಹನ್ತ—ಆಗಲಿ; ತೇ—ನಿನಗೆ; ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ—ಹೇಳುವೆನು; ದಿವ್ಯಾಃ—ದೈವಿಕವಾದ; ಹಿ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಆತ್ಮ ವಿಭೂತಯಃ—ವೈಯಕ್ತಿಕ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು; ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತಃ—ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ; ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ—ಕುರುಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದವನೇ; ನ ಅಸ್ತಿ—ಇಲ್ಲ; ಅನ್ತಃ—ಮಿತಿಯು; ವಿಸ್ತರಸ್ಯ—ವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ; ಮೇ—ನನ್ನ.

ಅನುವಾದ

ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಹೀಗೆಂದನು — ಆಗಲಿ, ಅರ್ಜುನ, ನನ್ನ ದಿವ್ಯ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ವಿಭೂತಿಗಳಿಗೆ ಮಿತಿ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾದುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣನ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಿರಿಗಳ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಆತ್ಮದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮಿತಿಗೊಳಗಾದಂತಹವು; ಕೃಷ್ಣನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಅವು ಅಸಾಧ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭಕ್ತರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬದುಕಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ತತ್ವದ ಮೇಲಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೇ ಎಷ್ಟು ಸವಿ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅವು ಅಮೃತವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಭಕ್ತರು ಅವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಸಿರಿಗಳನ್ನೂ ಅವನ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರು ದಿವ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಚರ್ಚಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ಸಿರಿಗಳ ವಿಷ್ಣುವು ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. **ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ**: ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದವು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಮಿತಿ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆವು. ಅವನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ **ವಿಭೂತಿ** ಎಂದರೆ ಅವನು ಇಡೀ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವ ಸಿರಿಗಳಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವು. ಅಮರಕೋಶದಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅಸಾಧಾರಣ ಸಿರಿ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದೆ.

ನಿರಾಕಾರವಾದಿಯಾಗಲಿ ಬಹು ದೇವತಾವಾದಿಯಾಗಲಿ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಅವನ ಹಲವು ಶಕ್ತಿಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರ. ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಅವನ ಶಕ್ತಿಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಭೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಹಂಚಿಹೋಗಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನು ನೇರವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಕಾಣಬಹುದೋ ಅದನ್ನು ಕೃಷ್ಣನು ಈಗ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಶಕ್ತಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 20

ಅಹಮಾತ್ಮಾ ಗುಡಾಕೇಶ ಸರ್ವಭೂತಾಶಯಸ್ಥಿತಃ |

ಅಹಮಾದಿತ್ಯ ಮಧ್ಯಂ ಚ ಭೂತಾನಾಮನ್ತ ಏವ ಚ ||೨೦||

ಅಹಮ್—ನಾನು; **ಆತ್ಮಾ**—ಆತ್ಮನು; **ಗುಡಾಕೇಶ**—ಅರ್ಜುನನೇ; **ಸರ್ವಭೂತ**—ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ; **ಆಶಯಸ್ಥಿತಃ**—ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ; **ಅಹಮ್**—ನಾನು; **ಆದಿಃ**—ಮೂಲನು; **ಚ**—ಕೂಡ; **ಮಧ್ಯಮ್**—ಮಧ್ಯವು; **ಚ**—ಕೂಡ; **ಭೂತಾನಾಮ್**—ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರ; **ಅನ್ತಃ**—ಕೊನೆಯು; **ಏವ**—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; **ಚ**—ಮತ್ತು.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನಾ, ನಾನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮ. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಆದಿ, ಮಧ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತವು ನಾನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನನ್ನು **ಗುಡಾಕೇಶ** ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆಂದರೆ ನಿದ್ರೆಯ ತಮಸ್ಸನ್ನು ಗೆದ್ದವನು. ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲೆಯೊಳಗೆ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಗತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವ ರೀತಿಯು ಅರ್ಥವತ್ತಾದದ್ದು. ಅರ್ಜುನನು ಇಂತಹ

ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿದವನಾದುದರಿಂದ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ.

ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ವಿಸ್ತರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ತಾನು ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಆತ್ಮನು ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಮೊದಲು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಐಹಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಪರಮ ಪ್ರಭುವು ಸ್ವಾಂಶ ವಿಸ್ತರಣೆಯಿಂದ ಪುರುಷಾವತಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಮಹತ್‌ತತ್ವದ ಆತ್ಮ ಎಂದರೆ ವಿಶ್ವದ ಮೂಲಾಂಶಗಳ ಆತ್ಮ. ಒಟ್ಟು ಭೌತಿಕ ಶಕ್ತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಲ್ಲ; ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಮಹತ್‌ತತ್ವವನ್ನು, ಒಟ್ಟು ಭೌತಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನೇ ಆತ್ಮ. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಪ್ರಕಟವಾದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಆತನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜೀವಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೇಹವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಿಡಿಯ ಇರವಿನಿಂದಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಮಗೆ ಅನುಭವವಿದೆ. ಆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಿಡಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೇಹವು ಬೆಳೆಯಲಾರದು. ಹಾಗೆಯೇ ಭೌತಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರವೇಶಿಸದಿದ್ದರೆ ಬೆಳೆಯಲಾರದು. ಸುಬಲ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, **ಪ್ರಕೃತಿ ಆದಿ ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಸರ್ವ ಶೇಷೀ ಚ ನಾರಾಯಣಃ** — "ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಶ್ವಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ."

ಮೂರು ಪುರುಷಾವತಾರಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾತ್ವತ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಣಿಸಿದೆ — **ವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ತ್ರೀಣ ರೂಪಾಣಿ ಪುರುಷಾಖ್ಯಾನಿ ಅಥೋ ವಿದುಃ** — ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಈ ಭೌತಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸ್ವರೂಪಗಳುಂಟು — ಕಾರಣೋದಕತಾಯಿ ವಿಷ್ಣು, ಗರ್ಭೋದಕತಾಯಿ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಕ್ಷೀರೋದಕತಾಯಿ ವಿಷ್ಣು. ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಅಥವಾ ಕಾರಣೋದಕತಾಯಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (5.47) ವರ್ಣಿಸಿದೆ — **ಯಃ ಕಾರಣಾರ್ಣವಜಲೇ ಭಜತಿ ಸ್ಮ ಯೋಗನಿದ್ರಾಮ್** — ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳ ಕಾರಣನಾದ ಪರಮ ಪ್ರಭು ಕೃಷ್ಣನು ವಿಶ್ವಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಈ ವಿಶ್ವದ ಆದಿ, ವಿಶ್ವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಪಾಲಕ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯ ಅಂತ್ಯ.

ಶ್ಲೋಕ - 21

**ಆದಿತ್ಯಾನಾಮಹಂ ವಿಷ್ಣು ಚ್ಯೋತಿಷಾಂ ರವಿರಂಶುಮಾನ್ |
ಮರೀಚಿರ್ಮರುತಾಮಸ್ಮಿ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಮಹಂ ಶಶೀ ||೨೧||**

ಆದಿತ್ಯಾನಾಮ್—ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ; **ಅಹಮ್**—ನಾನು; **ವಿಷ್ಣುಃ**—ಪರಮ ಪ್ರಭುವು; **ಚ್ಯೋತಿಷಾಮ್**—ಸಕಲಚ್ಯೋತಿಗಳಲ್ಲಿ; **ರವಿಃ**—ಸೂರ್ಯನು; **ಅಂಶು ಮಾನ್**—ಪ್ರಕಾಶಬೀರುವ; **ಮರೀಚಿಃ**—ಮರೀಚಿಯು; **ಮರುತಾಮ್**—ಮರುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ; **ಅಸ್ಮಿ**—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; **ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಮ್**—ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ; **ಅಹಮ್**—ನಾನು; **ಶಶೀ**—ಚಂದ್ರನು.

ಅನುವಾದ

ನಾನು ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು, ಜ್ಯೋತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವೀ ಸೂರ್ಯ, ಮರುತರಲ್ಲಿ ಮರೀಚಿ, ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಚಂದ್ರನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆದಿತ್ಯರು ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಾದವನು ಕೃಷ್ಣ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಕಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮುಖ್ಯನಾದವನು. ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರಕಾಶಮಾನ ನೇತ್ರವೆಂದು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಐವತ್ತು ಬಗೆಗಳ ವಾಯುವು ಬೀಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಕ ದೇವತೆ ಮರೀಚಿಯು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಧಾನವಾದವನು ಚಂದ್ರ. ಆದುದರಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಿನುಗುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಸಹ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸೂರ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಊಹೆಯನ್ನು ವೇದಸಾಹಿತ್ಯವು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನು ಒಬ್ಬನೇ; ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಫಲನದಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಬೆಳಗುವಂತೆಯೇ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಬೆಳಗುತ್ತವೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಇಲ್ಲಿ, ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು; ಮಿನುಗುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಸೂರ್ಯಗಳಲ್ಲ, ಆದರೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 22

ವೇದಾನಾಮ್ ಸಾಮವೇದೋಽಸ್ಮಿ ದೇವಾನಾಮಸ್ಮಿ ವಾಸವಃ |

ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಮನಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ಭೂತಾನಾಮಸ್ಮಿ ಚೇತನಾ ||೨೨||

ವೇದಾನಾಮ್—ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ; ಸಾಮ ವೇದಃ—ಸಾಮವೇದವು; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ದೇವಾನಾಮ್—ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ವಾಸವಃ—ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿಯು; ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ; ಮನಃ—ಮನಸ್ಸು; ಚ—ಕೂಡ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಭೂತಾನಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಚೇತನಾ—ಜೀವಶಕ್ತಿಯು.

ಅನುವಾದ

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಾಮವೇದ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಸ್ವರ್ಗರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಮನಸ್ಸು, ಮತ್ತು ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಚೇತನ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜಡದ್ರವ್ಯಕ್ಕೂ ಚೇತನಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ, ಜಡದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಜೀವಿಗಿರುವಂತೆ

ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಪರಮ ವಾದದ್ದು; ನಿತ್ಯವಾದದ್ದು. ಜಡದ್ರವ್ಯದ ಸಂಘಟನೆಯೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಲಾರದು.

ಶ್ಲೋಕ - 23

ರುದ್ರಾಣಾಂ ಶನ್ಕರಶ್ಚಾಸ್ತಿ ವಿತ್ತೇಶೋ ಯಕ್ಷರಕ್ಷಸಾಮ್ |
ವಸೂನಾಂ ಪಾವಕಶ್ಚಾಸ್ತಿ ಮೇರುಃ ಶಿಖರಿಣಾಮಹಮ್ ||೨೩||

ರುದ್ರಾಣಾಮ್—ಎಲ್ಲ ರುದ್ರರಲ್ಲಿ; ಶನ್ಕರಃ—ಶ್ರೀ ಶಿವನು; ಚ—ಕೂಡ; ಅಸ್ತಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ವಿತ್ತ ಈಶಃ—ದೇವತೆಗಳ ಕೋಶಾಧಿಪತಿಯು; ಯಕ್ಷ ರಕ್ಷಸಾಮ್—ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ; ವಸೂನಾಮ್—ವಸುಗಳಲ್ಲಿ; ಪಾವಕಃ—ಅಗ್ನಿಯು; ಚ—ಕೂಡ; ಅಸ್ತಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಮೇರುಃ—ಮೇರುವು; ಶಿಖರಿಣಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು.

ಅನುವಾದ

ರುದ್ರರಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿವ, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕುಬೇರ, ವಸುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಮೇರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ರುದ್ರರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಮಂದಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಶಂಕರ ಅಥವಾ ಶಿವನು ಪ್ರಧಾನ. ಅವನು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿನ ತಮೋಗುಣದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಅವತಾರ. ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರ ನಾಯಕ ಕುಬೇರ. ಅವನು ದೇವತೆಗಳ ಕೋಶಾಧಿಪತಿ ಮತ್ತು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಮೇರುವು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಗೆ ಹೆಸರಾದ ಪರ್ವತ.

ಶ್ಲೋಕ - 24

ಪುರೋಧಸಾಂ ಚ ಮುಖ್ಯಂ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಪಾರ್ಥ ಬೃಹಸ್ಪತಿಮ್ |
ಸೇನಾನೀನಾಮಹಂ ಸ್ಯನ್ಃ ಸರಸಾಮಸ್ತಿ ಸಾಗರಃ ||೨೪||

ಪುರೋಧಸಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಪುರೋಹಿತರಲ್ಲಿ; ಚ—ಕೂಡ; ಮುಖ್ಯಮ್—ಮುಖ್ಯನಾದ; ಮಾಮ್—ನನ್ನನ್ನು; ವಿದ್ಧಿ—ತಿಳಿದುಕೊ; ಪಾರ್ಥ—ಪೃಥ್ವಿಯ ಪುತ್ರನೇ; ಬೃಹಸ್ಪತಿಮ್—ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಎಂದು; ಸೇನಾನೀನಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಸೇನಾಪತಿಗಳಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಸ್ಯನ್ಃ—ಕಾರ್ತಿಕೇಯನು; ಸರಸಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ; ಅಸ್ತಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಸಾಗರಃ—ಸಮುದ್ರವು.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನನೇ, ಪುರೋಹಿತರಲ್ಲಿ ನಾನು ಮುಖ್ಯನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊ; ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಮತ್ತು ಸರಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಾಗರ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳ ಮುಖ್ಯ ದೇವತೆ ಇಂದ್ರ. ಅವನಿಗೆ ದೇವಲೋಕದ ರಾಜನೆಂದು ಹೆಸರು. ಆತನು ಆಳುವ ಲೋಕವು ಇಂದ್ರಲೋಕ. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಇಂದ್ರನ ಪುರೋಹಿತ; ಇಂದ್ರನು ಎಲ್ಲ ರಾಜರ ನಾಯಕನಾದ್ದರಿಂದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಎಲ್ಲ ಪುರೋಹಿತರ ನಾಯಕ. ಇಂದ್ರನು ಎಲ್ಲ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾದಂತೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮತ್ತು ಶಿವರ ಮಗನಾದ ಸ್ಕಂದ ಅಥವಾ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನು ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನು. ಜಲರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರವೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡದು. ಕೃಷ್ಣನ ಈ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಅವನ ಮಹಿಮೆಯ ಸೂಚನೆಗಳು ಅಷ್ಟೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 25

ಮಹರ್ಷೀಣಾಂ ಭೃಗುರಹಂ ಗಿರಾಮಸ್ತ್ರೀಕಮಕ್ಷರಮ್ |

ಯಚ್ಚಾನಾಂ ಜಪಯಚ್ಛೋಽಸ್ಮಿ ಸ್ಥಾ ವರಾಣಾಂ ಹಿಮಾಲಯಃ ||೨೫||

ಮಹಾ ಋಷೀಣಾಮ್—ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ; ಭೃಗುಃ—ಭೃಗುವು; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಗಿರಾಮ್—ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಏಕಮ್ ಅಕ್ಷರಮ್—ಪ್ರಣವವು; ಯಚ್ಚಾನಾಮ್—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ; ಜಪಯಚ್ಛಃ—ಜಪವು; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಸ್ಥಾವರಾಣಾಮ್—ಸ್ಥಿರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ; ಹಿಮಾಲಯಃ—ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತವು.

ಅನುವಾದ

ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಭೃಗು, ಕಂಪನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿವ್ಯ ಓಂಕಾರ, ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಜಪಯಜ್ಞ ಚಲಿಸದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಿಮಾಲಯ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಥಮ ಜೀವಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ಸಂತಾನ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಈ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಭೃಗುವು ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತ ಋಷಿ. ಎಲ್ಲ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರವು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ, ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಹರೇ / ಹರೇ ರಾಮ ಹರೇ ರಾಮ, ರಾಮ ರಾಮ ಹರೇ ಹರೇ ಎಂಬ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯು ಕೃಷ್ಣನ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪಶುಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ, ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದದ್ದು. ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾದದ್ದೆಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವಾದ ಹಿಮಾಲಯವು ಅವನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೇರುವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಮಾಲಯವು ಮೇರುಪರ್ವತಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು.

ಶ್ಲೋಕ - 26

ಅಶ್ವತ್ಥಃ ಸರ್ವವೃಕ್ಷಾಣಾಂ ದೇವರ್ಷೀಣಾಂ ಚ ನಾರದಃ |

ಗಂಧರ್ವಾಣಾಂ ಚಿತ್ರರಥಃ ಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಕಪಿಲೋ ಮುನಿಃ ||೨೬||

ಅಶ್ವತ್ಥಃ—ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವು; ಸರ್ವ ವೃಕ್ಷಾಣಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಮರಗಳಲ್ಲಿ; ದೇವರ್ಷೀಣಾಮ್—ಎಲ್ಲ ದೇವರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ; ಚ—ಮತ್ತು; ನಾರದಃ—ನಾರದನು; ಗಂಧರ್ವಾಣಾಮ್—ಗಂಧರ್ವ ಲೋಕದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ; ಚಿತ್ರರಥಃ—ಚಿತ್ರರಥನು; ಸಿದ್ಧಾನಾಮ್—ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ; ಕಪಿಲಃಮುನಿಃ—ಕಪಿಲ ಮುನಿಯು.

ಅನುವಾದ

ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಶ್ವತ್ಥ, ದೇವ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರದ, ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಚಿತ್ರರಥ, ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಪಿಲಮುನಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷವೂ ಒಂದು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿದಿನದ ಬೆಳಗಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನ್ನುವಂತೆ ಈ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಾರದನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾರದನು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವನು ಭಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೂ ಹೌದು. ಗಂಧರ್ವ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಧುರವಾಗಿ ಹಾಡುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರ ಗಾಯಕ ಚಿತ್ರರಥ. ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಹೂತಿಯ ಮಗ ಕಪಿಲನು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಅವನನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕಪಿಲನು ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದನು. ಆದರೆ ಆತನು ನಾಸ್ತಿಕನು. ಆದುದರಿಂದ ಇವರ ನಡುವೆ ವಿಶಾಲವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 27

ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸಮಶ್ವಾನಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಮಮೃತೋದ್ಭವಮ್ |

ಐರಾವತಂ ಗಜೇನ್ದ್ರಾಣಾಂ ನರಾಣಾಂ ಚ ನರಾಧಿಪಮ್ ||೨೭||

ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸಮ್—ಉಚ್ಚೈಶ್ರವ ಎಂದು; ಅಶ್ವಾನಾಮ್—ಕುದುರೆಗಳಲ್ಲಿ; ವಿದ್ಧಿ—ತಿಳಿದುಕೊ; ಮಾಮ್—ನನ್ನನ್ನು; ಅಮೃತ ಉದ್ಭವಮ್—ಸಾಗರಮಥನದಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದ; ಐರಾವತಮ್—ಐರಾವತ ಎಂದು; ಗಜ ಇನ್ದ್ರಾಣಾಮ್—ಗಜೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ; ನರಾಣಾಮ್—ಮಾನವರಲ್ಲಿ; ಚ—ಮತ್ತು; ನರಾಧಿಪಮ್—ರಾಜನು ಎಂದು.

ಅನುವಾದ

ಅಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು, ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆದಾಗ ಉದ್ಭವವಾದ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ಸು ಎಂದು ತಿಳಿ. ಗಜೇಂದ್ರರಲ್ಲಿ ನಾನು ಐರಾವತ; ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ನಾನು ರಾಜ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಭಕ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಅಸುರರೂ ಒಮ್ಮೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆದರು. ಈ ಮಂಥನದಿಂದ ಅಮೃತ ಮತ್ತು ವಿಷ ಎರಡೂ ಹೊರಬಂದವು. ಶಿವನು ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದನು. ಅಮೃತಮಂಥನದಿಂದ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ಸು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕುದುರೆಯೂ ಒಂದು. ಅಮೃತಮಂಥನದಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಣಿ ಐರಾವತ ಎನ್ನುವ ಆನೆ. ಈ ಎರಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಅಮೃತಮಂಥನದಿಂದ ಬಂದುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ. ಅವು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು.

ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನು ವಿಶ್ವವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ತಮ್ಮ ದೈವಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ನೇಮಿತರಾದ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಾಲಕರು. ಮಹಾರಾಜ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ಮಹಾರಾಜ ಪರೀಕ್ಷಿತ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನಂತಹ ರಾಜರು ಬಹುಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಅರಸರಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಸದಾ ಪ್ರಜೆಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ದೇವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವಗಳು ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿ, ರಾಜತ್ವವು ಕ್ಷೀಣಗತಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈಗ ಕೊನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಇನ್ನೂ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 28

ಆಯುಧಾನಾಮಹಂ ವಜ್ರಂ ಧೇನೂನಾಮಸ್ಮಿ ಕಾಮಧುಕ್ |

ಪ್ರಜನಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ಕನ್ದರ್ಪಃ ಸರ್ಪಾಣಾಮಸ್ಮಿ ವಾಸುಕಿಃ ||೨೮||

ಆಯುಧಾನಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ವಜ್ರಮ್—ವಜ್ರಾಯುಧವು; ಧೇನೂನಾಮ್—ಹಸುಗಳಲ್ಲಿ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಕಾಮ ಧುಕ್—ಸುರಭಿ ಹಸುವು; ಪ್ರಜನಃ—ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕಾರಣನಾದ; ಚ—ಮತ್ತು; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಕನ್ದರ್ಪಃ—ಮನ್ಮಥನು; ಸರ್ಪಾಣಾಮ್—ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ವಾಸುಕಿಃ—ವಾಸುಕಿಯು.

ಅನುವಾದ

ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ವಜ್ರಾಯುಧ, ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಭಿ. ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂದರ್ಪ, ಪ್ರೇಮದೇವತೆ; ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ವಾಸುಕಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಜ್ರಾಯುಧ ಅಥವಾ ಸಿಡಿಲು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಲಶಾಲಿಯಾದದ್ದು. ಅದು ಕೃಷ್ಣನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗಗನದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಯಾವಾಗ ಕರೆದರೂ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಹಸುಗಳಿವೆ. ಅವು ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟು ಬಯಸಿದರೆ ಅಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ನಿಜ, ಇಂತಹ ಗೋವುಗಳು ಐಹಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಇದೆ. ಪ್ರಭುವು ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ **ಸುರಭಿ** ಎಂದು ಹೆಸರು. ಭಗವಂತನು ಸುರಭಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕಂದರ್ಪ ಎಂದರೆ ಸತ್ತುತ್ತರ ಪೌಪ್ತಿಗಾಗಿ ಇರುವ ಕಾಮಾಪೇಕ್ಷೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಂದರ್ಪನು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರತ್ನೀಡೆ ಆಡುವುದುಂಟು. ಇಂತಹ ರತ್ನೀಡೆಯು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಜನನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕಾಮಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಂದರ್ಪ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 29

ಅನಂತಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ನಾಗಾನಾಂ ವರುಣೋ ಯಾದಸಾಮಹಮ್ |

ಪಿತೃಣಾಮರ್ಯಮಾ ಚಾಸ್ಮಿ ಯಮಃ ಸಂಯಮತಾಮಹಮ್ ||೨೯||

ಅನಂತಃ—ಅನಂತನು; **ಚ**—ಕೂಡ; **ಅಸ್ಮಿ**—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; **ನಾಗಾನಾಮ್**—ಹಲವು ಹೆಡೆಗಳಿರುವ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ; **ವರುಣಃ**—ಜಲನಿಯಂತ್ರಕ ದೇವತೆಯು; **ಯಾದಸಾಮ್**—ಎಲ್ಲ ಜಲಚರಗಳಲ್ಲಿ; **ಅಹಮ್**—ನಾನು; **ಪಿತೃಣಾಮ್**—ಪೂರ್ವಜರಲ್ಲಿ; **ಅರ್ಯಮಾ**—ಅರ್ಯಮನು; **ಚ**—ಕೂಡ; **ಅಸ್ಮಿ**—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; **ಯಮಃ**—ಮರಣ ನಿಯಂತ್ರಕನು; **ಸಂಯಮತಾಮ್**—ಎಲ್ಲ ನಿಯಂತ್ರಕರಲ್ಲಿ; **ಅಹಮ್**—ನಾನು.

ಅನುವಾದ

ಬಹು ಹೆಡೆಗಳ ನಾಗರಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನಂತ, ಜಲವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ವರುಣ ದೇವತೆ. ಪಿತೃಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಯಮಾ ಮತ್ತು ಶಾಸನ ನಿರ್ವಹಿಸುವವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಮ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜಲವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ವರುಣದೇವನೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದಂತೆ ಬಹು ಹೆಡೆಗಳ ನಾಗಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತನೇ ಬಹುಶ್ರೇಷ್ಠ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಿತೃಗಳ ಲೋಕವೊಂದಿದೆ. ಅದರ ಅಧಿಪತಿ ಅರ್ಯಮಾ. ಆತನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ದುಷ್ಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುವ ಜೀವಿಗಳು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಮನೇ ಪ್ರಧಾನನು. ಯಮನು ಭೂಲೋಕದ ಬಳಿ ಇರುವ ಒಂದು ಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಮರಣಾನಂತರ ಬಹಳ

ಪಾಪ ಮಾಡಿರುವವರನ್ನು ಆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಮನು ಅವರಿಗೆ ವಿಧವಿಧವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 30

ಪ್ರಹ್ಲಾದಶ್ಚಾಸ್ತಿ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಕಾಲಃ ಕಲಯತಾಮಹಮ್ |

ಮೃಗಾಣಾಂ ಚ ಮೃಗೇನ್ದ್ರೋಽಹಂ ವೈನತೇಯಶ್ಚ ಪಕ್ಷಿಣಾಮ್ ||೩೦||

ಪ್ರಹ್ಲಾದಃ—ಪ್ರಹ್ಲಾದನು; ಚ—ಕೂಡ; ಅಸ್ತಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ದೈತ್ಯಾನಾಮ್—ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ; ಕಾಲಃ—ಕಾಲವು; ಕಲಯತಾಮ್—ಕ್ಷಯಕಾರಕರಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಮೃಗಾಣಾಮ್—ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ; ಚ—ಮತ್ತು; ಮೃಗೇನ್ದ್ರಃ—ಸಿಂಹವು; ಅಹಮ್—ನಾನು; ವೈನತೇಯಃ—ಗರುಡನು; ಚ—ಕೂಡ; ಪಕ್ಷಿಣಾಮ್—ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ.

ಅನುವಾದ

ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ನಾನು ಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಕ್ಷಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಾಲ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಿಂಹ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಗರುಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದಿತಿ ಮತ್ತು ಅದಿತಿ ಸೋದರಿಯರು. ಅದಿತಿಯ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆದಿತ್ಯರೆಂದೂ ದಿತಿಯ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೈತ್ಯರೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಆದಿತ್ಯರೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರು; ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲ ನಾಸ್ತಿಕರು. ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ದೈತ್ಯ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಅವನು ಮಹಾಭಕ್ತ. ಅವನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ.

ಕ್ಷಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅನೇಕ ತತ್ವಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಕಾಲವು ಐಹಿಕ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸವೆಸುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹವು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಭಯಂಕರವಾದದ್ದು. ಲಕ್ಷಾಂತರ ಬಗೆಯ ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಾಹನವಾದ ಗರುಡನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು.

ಶ್ಲೋಕ - 31

ಪವನಃ ಪವತಾಮಸ್ತಿ ರಾಮಃ ಶಸ್ತ್ರಭೃತಾಮಹಮ್ |

ಝಷಾಣಾಂ ಮಕರಶ್ಚಾಸ್ತಿ ಸ್ರೋತಸಾಮಸ್ತಿ ಜಾಹ್ನವೀ ||೩೧||

ಪವನಃ—ವಾಯುವು; ಪವತಾಮ್—ಶುದ್ಧಿಮಾಡುವುದೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿ; ಅಸ್ತಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ರಾಮಃ—ರಾಮನು; ಶಸ್ತ್ರ ಭೃತಾಮ್—ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಝಷಾಣಾಮ್—ಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ; ಮಕರಃ—ತಿಮಿಂಗಿಲವು; ಚ—ಕೂಡ; ಅಸ್ತಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಸ್ರೋತಸಾಮ್—

ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಜಾಹ್ನವೀ—ಗಂಗಾನದಿಯು.

ಅನುವಾದ

ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುವವರಲ್ಲಿ ನಾನು ವಾಯು, ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮ, ಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಕರ ಮತ್ತು ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾನದಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜಲವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮಿಂಗಿಲವು ಒಂದು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅದು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಪಾಯಕಾರಿ. ಅದು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ.

ಶ್ಲೋಕ - 32

ಸರ್ಗಾಣಾಮಾದಿರನ್ತಶ್ಚ ಮಧ್ಯಂ ಚೈವಾಹಮರ್ಜುನ |

ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ವಾದಃ ಪ್ರವದತಾಮಹಮ್ ||೩೨||

ಸರ್ಗಾಣಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಗಳ; ಆದಿಃ—ಪ್ರಾರಂಭವು; ಅನ್ತಃ—ಕೊನೆಯು; ಚ—ಮತ್ತು; ಮಧ್ಯಮ್—ಮಧ್ಯವು; ಚ—ಕೂಡ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಅರ್ಜುನ—ಅರ್ಜುನನೇ; ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾ—ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನವು; ವಿದ್ಯಾನಾಮ್—ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ; ವಾದಃ—ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವು; ಪ್ರವದತಾಮ್—ವಾದಗಳಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನ, ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ನಾನೇ ಆದಿ, ಅಂತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ. ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯು, ಎಲ್ಲ ತಾರ್ಕಿಕರಲ್ಲಿ ನಾನೇ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸತ್ಯ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಐಹಿಕ ಮೂಲಾಂಶಗಳದು. ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, ವಿಶ್ವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಹಾವಿಷ್ಣು, ಗರ್ಭೋದಕಶಾಯಿ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಕ್ಷೀರೋದಕಶಾಯಿ ವಿಷ್ಣು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಇದನ್ನು ಶಿವನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಗೌಣ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ. ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳ ಈ ಶಕ್ತಿಗಳು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಐಹಿಕ ಗುಣಗಳ ಮೂರ್ತಿಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನೇ ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿ; ಅವನೇ ಮಧ್ಯ; ಅವನೇ ಅಂತ್ಯ.

ಪ್ರೌಢವಿದ್ಯೆಗೆ ಅರಿವನ್ನು ನೀಡುವ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು; ಅವುಗಳ ಆರು ಪೂರಕ ಗ್ರಂಥಗಳು, ವೇದಾಂತ ಸೂತ್ರ, ತರ್ಕದ ಪ್ರಸ್ತುತಗಳು, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳು. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ವೇದಾಂತ ಸೂತ್ರವು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ.

ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ವಾದಗಳುಂಟು. ವಿರೋಧವಾದವನ್ನೂ ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳಿಂದ ತನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜಲ್ಪ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಪ್ರತಿವಾದಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಲೆಂದು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿತಂಡ ಎಂದು ಹೆಸರು. ವಾಸ್ತವ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ವಾದ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸತ್ಯವು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ.

ಶ್ಲೋಕ - 33

ಅಕ್ಷರಾಣಾಮಕಾರೋಽಸ್ಮಿ ದ್ವಂದ್ವಃ ಸಾಮಾಸಿಕಸ್ಯ ಚ |

ಅಹಮೇವಾಕ್ಷಯಃ ಕಾಲೋ ಧಾತಾಹಂ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಃ ||೩೩||

ಅಕ್ಷರಾಣಾಮ್—ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ; ಅಕಾರಃ—ಮೊದಲ ಅಕ್ಷರವು; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ದ್ವಂದ್ವಃ—ದ್ವಂದ್ವವು; ಸಾಮಾಸಿಕಸ್ಯ—ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ; ಚ—ಮತ್ತು; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಅಕ್ಷಯಃ—ಶಾಶ್ವತವಾದ; ಕಾಲಃ—ಸಮಯವು; ಧಾತಾ—ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು; ಅಹಮ್—ನಾನು; ವಿಶ್ವತಃ ಮುಖಃ—ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನು.

ಅನುವಾದ

ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅ, ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ. ನಾನೇ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಕಾಲ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಲ್ಲಿ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಮೊದಲಕ್ಷರ ಅಕಾರ. ಇದು ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭ. ಅಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಶಬ್ದದ ಪ್ರಾರಂಭ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಮಾಸ ಪದಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮ—ಕೃಷ್ಣ ಎನ್ನುವಂತಹ ಪದಗಳನ್ನು ದ್ವಂದ್ವ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಎರಡು ಪದಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ರೂಪವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಮಾಸವನ್ನು ದ್ವಂದ್ವ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕೊಲ್ಲುವವರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾಲವೇ ಕಟ್ಟಕಡೆಯದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಲವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಉಂಟಾಗಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಾದ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಪ್ರಧಾನ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಪರಮ ಪ್ರಭು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ.

ಶ್ಲೋಕ - 34

ಮೃತ್ಯುಃ ಸರ್ವಹರಶ್ಚಾಹಮುದ್ಭವಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯತಾಮ್ |

ಕೀರ್ತಿಃ ಶ್ರೀರ್ವಾಕ್ ಚ ನಾರೀಣಾಂ ಸ್ಮೃತಿರ್ಮೇಧಾ ಧೃತಿಃ ಕ್ಷಮಾ ||೩೪||

ಮೃತ್ಯುಃ—ಮರಣವು; ಸರ್ವ ಹರಃ—ಸರ್ವಭಕ್ಷಕನಾದ; ಚ—ಕೂಡ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಉದ್ಯವಃ—ಹುಟ್ಟು; ಚ—ಕೂಡ; ಭವಿಷ್ಯತಾಮ್—ಭವಿಷ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ; ಕೀರ್ತಿಃ—ಕೀರ್ತಿಯು; ಶ್ರೀಃ—ಐಶ್ವರ್ಯ ಅಥವಾ ಸೌಂದರ್ಯವು; ವಾಕ್—ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು; ಚ—ಕೂಡ; ನಾರೀಣಾಮ್—ಸ್ತ್ರೀಯರ; ಸ್ತೃತಿಃ—ನೆನಪು; ಮೇಧಾ—ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯು; ದೃತಿಃ—ದೃಢತೆಯು; ಕ್ಷಮಾ—ತಾಳ್ಮೆಯು.

ಅನುವಾದ

ಸರ್ವಭಕ್ಷಕನಾದ ಮೃತ್ಯುವು ನಾನೇ. ಇನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಲಿರುವ ಎಲ್ಲದರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ತತ್ತ್ವ ನಾನೇ. ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿ, ಶ್ರೀ, ವಾಕ್ಯ, ಸ್ತೃತಿ, ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ, ದೃಢತೆ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆ ನಾನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮನುಷ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣವೂ ಸಾಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸಾವು ಜೀವಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣವೂ ತಿನ್ನುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕಡೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಾವು ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕೃಷ್ಣನೇ ಆ ಸಾವು. ಮುಂದಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವಿಷಯ ಹೇಳುವುದೆಂದರೆ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅವರು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ, ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲ ಕಾಲ ಇರುತ್ತಾರೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಕಡೆಗೆ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಗರ್ಭದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ. ಇದು ಕೃಷ್ಣ. ಮೊದಲ ಹುಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಮುಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರಾರಂಭ.

ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿರುವ ಏಳು ಸಿರಿಗಳು — ಕೀರ್ತಿ, ಅದೃಷ್ಟ, ಸುಂದರ ಮಾತು, ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿ, ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ, ದೃಢತೆ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆ — ಸ್ತ್ರೀ ಸಹಜ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಅಥವಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಿರಿಗಳಿರುವವನು ಮಹಾನ್‌ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಮಹಿಮಾನ್ವಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತವು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಭಾಷೆ; ಆದುದರಿಂದ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದನಂತರ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಷಯವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸ್ತೃತಿ ಉಂಟು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಗತ್ಯವಾದಾಗ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ (ಮೇಧಾ). ಅಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ದೃಢತೆ ಅಥವಾ ದೃತಿ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಹನಾದರೂ ನಮ್ರನಾಗಿ ಮೃದುಸ್ವಭಾವದವನಾಗಿದ್ದು, ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಹರ್ಷೋನ್ಮಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಚಿತ್ತನಾಗಿ ಇರುವವನಿಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯ ಸಿರಿಯುಂಟು.

ಶ್ಲೋಕ - 35

ಬೃಹತ್ಸಾಮ ತಥಾ ಸಾಮ್ನಾಂ ಗಾಯತ್ರೀ ಭನ್ನ ಸಾಮಹಮ್ |

ಮಾಸಾನಾಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋಽಹಮೃತೂನಾಂ ಕುಸುಮಾಕರಃ ||೩೫||

ಬೃಹತ್ಸಾಮ—ಬೃಹತ್ಸಾಮವು; ತಥಾ—ಕೂಡ; ಸಾಮ್ನಾಮ್—ಸಾಮವೇದದ ಗೀತಗಳಲ್ಲಿ;

ಗಾಯತ್ರೀ—ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರ; ಛನ್ನಸಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಮಾಸಾನಾಮ್—ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ; ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಃ—ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವು (ನವೆಂಬರ್-ಡಿಸೆಂಬರ್); ಅಹಮ್—ನಾನು; ಋತೂನಾಮ್—ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ; ಕುಸುಮ ಆಕರಃ—ವಸಂತನು.

ಅನುವಾದ

ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿನ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಬೃಹತ್ ಸಾಮ, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿ, ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮತ್ತು ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಸುಮಾಕರವಾದ ವಸಂತ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಾಮವೇದ ಎಂದು ಪ್ರಭುವು ಆಗಲೇ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಡುವ ಸುಂದರವಾದ ಹಾಡುಗಳಿಂದ ಸಾಮವೇದವು ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಸಾಮ; ಇದು ಬಹು ಮಧುರವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳಿವೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಮನಸೋ ಇಚ್ಛೆ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಛಂದೋಬದ್ಧ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ, ಯೋಗ್ಯ ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜಪಮಾಡುವ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಉದ್ದೇಶವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದುದರಿಂದ ಅದು ಪರಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದವರಿಗಾಗಿಯೇ ರಚಿತವಾದ ಮಂತ್ರ; ಅದರ ಜಪದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದವನು ಪ್ರಭುವಿನ ದಿವ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಲ್ಲ. ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಲು ಮನುಷ್ಯನು ಮೊದಲು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು, ಐಹಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವೇದ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು; ಅದು ಬ್ರಹ್ಮನ ಶಬ್ದಾವತಾರ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಅದನ್ನು ಉಪಕ್ರಮ ಮಾಡಿದವನು; ಅವನಿಂದ ಅದು ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ನವೆಂಬರ್-ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದು ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲ; ಜನರು ತುಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ; ವಸಂತವೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಹು ಸೆಕೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಬಹುಚಳಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಹೂಗಳು ಅರಳುತ್ತವೆ, ಗಿಡಮರಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ವಸಂತ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುವ ಅನೇಕ ಉತ್ಸವಗಳಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದ ಋತು. ಅದು ಪರಮ ಪ್ರಭು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ.

ಶ್ಲೋಕ - 36

ದ್ಯೂತಂ ಭಲಯತಾಮಸ್ಮಿ ತೇಜಸ್ತೇಜಸ್ವಿನಾಮಹಮ್ |

ಜಯೋಽಸ್ಮಿ ವ್ಯವಸಾಯೋಽಸ್ಮಿ ಸತ್ತಮ್ ಸತ್ತವತಾಮಹಮ್ ||೩೬||

ದ್ಯೂತಮ್—ಜೂಜಾಟವು; ಭಲಯತಾಮ್—ವಂಚಕರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ತೇಜಃ—ತೇಜಸ್ಸು; ತೇಜಸ್ವಿನಾಮ್—ತೇಜಸ್ವಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಜಯಃ—ಗೆಲುವು; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ವ್ಯವಸಾಯಃ—ಉದ್ಯಮ ಅಥವಾ ಸಾಹಸವು; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಸತ್ತಮ್—ಬಲವು; ಸತ್ತವತಾಮ್—ಬಲಿಷ್ಠರಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು.

ಅನುವಾದ

ಮೋಸಗಾರರ ಜೂಜು ನಾನೇ. ತೇಜಸ್ವಿಗಳ ತೇಜಸ್ಸು ನಾನು. ನಾನು ಜಯ, ನಾನು ಸಾಹಸ, ಬಲಿಷ್ಠರ ಬಲವೂ ನಾನೇ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಮೋಸಗಾರರುಂಟು. ಇತರ ಎಲ್ಲ ಮೋಸ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿಸಿದ್ದು ಜೂಜು. ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಪರಮನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನು ಇತರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೋಸಗಾರನಾಗಿರಬಲ್ಲ. ಯಾರೂ ಆತನ ಮೋಸವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲಾರರು. ಅವನ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಒಂದೇ ಮುಖವಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳುಂಟು.

ಜಯಶಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಜಯ. ತೇಜಸ್ವಿಗಳ ತೇಜಸ್ಸು ಅವನು. ಸಾಹಸಿಗಳು, ಶ್ರಮಪಡುವವರಲ್ಲಿ ಆತನೇ ಮಹಾಸಾಹಸಿ, ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರಮಪಡುವವನು. ಕೃಷ್ಣನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಾಗ ಅವನನ್ನು ಯಾರೂ ಬಲದಲ್ಲಿ ಮೀರಿಸುವವರಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದವನು ಅವನು. ಮೋಸದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವನನ್ನು ಮೀರಿಸಲಾರರು; ತೇಜಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಯಾರೂ ಮೀರಿಸಲಾರರು; ಜಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವನನ್ನು ಮೀರಿಸಲಾರರು; ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವನನ್ನು ಮೀರಿಸಲಾರರು ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವನನ್ನು ಮೀರಿಸಲಾರರು.

ಶ್ಲೋಕ - 37

ವೃಷ್ಟೀನಾಂ ವಾಸುದೇವೋಽಸ್ಮಿ ಪಾಣ್ಡುವಾನಾಂ ಧನಂಜಯಃ |

ಮುನೀನಾಮಪ್ಯಹಂ ವ್ಯಾಸಃ ಕವೀನಾಮುಶನಾ ಕವಿಃ ||೩೭||

ವೃಷ್ಟೀನಾಮ್—ವೃಷ್ಟಿವಂಶಜರಲ್ಲಿ; ವಾಸುದೇವಃ—ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನು; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಪಾಣ್ಡುವಾನಾಮ್—ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ; ಧನಂಜಯಃ—ಅರ್ಜುನನು; ಮುನೀನಾಮ್—ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ; ಅಪಿ—ಕೂಡ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ವ್ಯಾಸಃ—ಸಕಲ ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸಂಕಲನಕಾರನಾದ ವ್ಯಾಸನು;

ಕವೀನಾಮ್—ಉನ್ನತ ಚಿಂತಕರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ; ಉಶನಾ—ಉಶನನು; ಕವಿ:—ಚಿಂತಕನು.

ಅನುವಾದ

ವೃಷ್ಟಿ ವಂಶದವರಲ್ಲಿ ನಾನು ವಾಸುದೇವ; ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಅರ್ಜುನ. ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ವ್ಯಾಸ; ಮಹಾಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ನಾನು ಉಶನಾ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು, ಬಲದೇವನು ಅವನ ನಿಕಟ ವಿಸ್ತರಣೆ. ಕೃಷ್ಣನೂ ಬಲದೇವನೂ ವಸುದೇವನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದುದರಿಂದ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ವಾಸುದೇವ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಕೃಷ್ಣನು ಬೃಂದಾವನವನ್ನು ಬಿಡುವುದೇ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಬೇರೆಡೆ ಕಾಣುವ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ವರೂಪಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ವಿಸ್ತರಣೆಗಳೇ. ವಾಸುದೇವನು ಕೃಷ್ಣನ ನಿಕಟ ವಿಸ್ತರಣೆ; ಆದುದರಿಂದ ವಾಸುದೇವನು ಕೃಷ್ಣನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿರುವ ವಾಸುದೇವನು ಬಲದೇವ ಅಥವಾ ಬಲರಾಮ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳ ಆದಿ ಮೂಲ; ಆದುದರಿಂದ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ಅವನು ಏಕಮಾತ್ರ ಮೂಲ ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರಭುವಿನ ನಿಕಟ ವಿಸ್ತರಣೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಂಶ (ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಸ್ತರಣೆ) ಎಂದು ಹೆಸರು. ವಿಭಿನ್ನಾಂಶ (ಭಿನ್ನವಾದ ವಿಸ್ತರಣೆಗಳು) ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಿಸ್ತರಣೆಗಳೂ ಇವೆ.

ಪಾಂಡುವಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಧನಂಜಯನೆಂದು ಹೆಸರಾದವನು. ಅವನು ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವೇದಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ವೇದಗಳು ತಿಳಿಯಲೆಂದು ವೇದಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರು ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರವೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ; ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲವರು ಕವಿಗಳು. ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಶನಾ. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ದಾನವರ ಗುರು; ಅವರು ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತರು; ದೂರದೃಷ್ಟಿಯ ರಾಜನೀತಜ್ಞರು. ಆದುದರಿಂದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿ.

ಶ್ಲೋಕ - 38

ದಕ್ಷೋ ದಮಯತಾಮಸ್ಮಿ ನೀತಿರಸ್ಮಿ ಜಿಗೀಷತಾಮ್ |

ಮೌನಂ ಚೈವಾಸ್ಮಿ ಗುಹ್ಯಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಾವತಾಮಹಮ್ ||೩೮||

ದಣ್ಣು:—ಶಿಕ್ಷೆಯು; ದಮಯತಾಮ್—ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಎಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ನೀತಿ:—ನೀತಿಯು; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಜಿಗೀಷತಾಮ್—ಗೆಲುವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರಲ್ಲಿ; ಮೌನಮ್—ಮೌನವು; ಚ—ಮತ್ತು; ಏವ—ಕೂಡ; ಅಸ್ಮಿ—ಆಗಿದ್ದೇನೆ; ಗುಹ್ಯಾನಾಮ್— ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ; ಜ್ಞಾನಮ್—ಜ್ಞಾನವು; ಜ್ಞಾನ ವತಾಮ್—ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು.

ಅನುವಾದ

ಶಾಸನ ಅವಿಧೇಯತೆಯನ್ನು ದಮನ ಮಾಡುವ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿಕ್ಷೆ, ಜಯವನ್ನು ಅರಸುವವರಲ್ಲಿ ನಾನು ನೀತಿ, ಗುಹ್ಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಮೌನ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಜ್ಞಾನ ನಾನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದಮನ ಮಾಡುವ ಸಾಧನಗಳು ಹಲವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುವ ಸಾಧನಗಳು ತುಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದವು. ದುಷ್ಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಸಾಧನವು ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರ ನಡುವೆ ಅತ್ಯಂತ ಜಯಶಾಲಿ ಅಂಶ ನೀತಿ. ಶ್ರವಣ, ಚಿಂತನ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಈ ಗುಹ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೌನವೇ ತುಂಬ ಮುಖ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೌನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಹುಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಬಲ್ಲ. ಜಡವಸ್ತು ಮತ್ತು ಚೇತನ — ಇವುಗಳ ನಡುವೆ, ಭಗವಂತನ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಮತ್ತು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲವನು ಜ್ಞಾನಿ. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವಯಂ ಕೃಷ್ಣನೇ.

ಶ್ಲೋಕ - 39

ಯತ್ಕಾಪಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಬೀಜಂ ತದಹಮರ್ಜುನ |

ನ ತದಸ್ತಿ ವಿನಾ ಯತ್ಸ್ಯಾನ್ಮಯಾ ಭೂತಂ ಚರಾಚರಮ್ ||೩೯||

ಯತ್—ಯಾವುದೇ; ಚ—ಕೂಡ; ಅಪಿ—ಆಗಿರಬಹುದು; ಸರ್ವ ಭೂತಾನಾಮ್—ಸೃಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲದರ; ಬೀಜಮ್—ಬೀಜವು; ತತ್—ಅದು; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಅರ್ಜುನ—ಅರ್ಜುನನೇ; ನ—ಇಲ್ಲ; ತತ್—ಅದು; ಅಸ್ತಿ—ಇದೆ; ವಿನಾ—ಹೊರತಾಗಿ; ಯತ್—ಯಾವುದು; ಸ್ಯಾತ್—ಇರುತ್ತದೆ; ಮಯಾ—ನನ್ನ; ಭೂತಮ್—ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಜೀವಿಯು; ಚರ ಅಚರಮ್—ಚಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಚಲಿಸದ.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನ, ಇದಲ್ಲದೆ ನಾನು ಎಲ್ಲ ಅಸ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಬೀಜ. ನಾನಿಲ್ಲದೆ ಚರಾಚರವಾದದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಿದೆ. ಆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಬೀಜವು ಕೃಷ್ಣ. ಕೃಷ್ಣನ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಏನೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸರ್ವಶಕ್ತ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಚಲಿಸುವುದಾಗಲೀ, ಚಲಿಸದೆ ಇರುವುದಾಗಲೀ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನ ಶಕ್ತಿಯ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮಾಯೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 40

ನಾನ್ತೋಽಸ್ತಿ ಮಮ ದಿವ್ಯಾನಾಂ ವಿಭೂತೀನಾಂ ಪರಸ್ತಪ |
ಏಷ ತೂದ್ವೇಶತಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವಿಭೂತೇವಿಸ್ತರೋ ಮಯಾ ||೪೦||

ನ ಅಂತಃ ಅಸ್ತಿ—ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ; ಮಮ—ನನ್ನ; ದಿವ್ಯಾನಾಮ್—ದಿವ್ಯವಾದ; ವಿಭೂತೀನಾಮ್—ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಗೆ; ಪರಸ್ತಪ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವವನೇ; ಏಷಃ—ಇವೆಲ್ಲವೂ; ತು—ಆದರೆ; ಉದ್ವೇಶತಃ—ಉದಾಹರಣೆಗಳಂತೆ; ಪ್ರೋಕ್ತಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ; ವಿಭೂತೇಃ—ಐಶ್ವರ್ಯಗಳ; ವಿಸ್ತರಃ—ವಿಸ್ತಾರವು; ಮಯಾ—ನನ್ನಿಂದ.

ಅನುವಾದ

ಶತ್ರುವಿಜೇತನಾದ ಅರ್ಜುನನೇ, ನನ್ನ ದೈವೀ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕೊನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವುದು ನನ್ನ ಅನಂತ ಸಿರಿಗಳ ಒಂದು ಸೂಚನೆಯಷ್ಟೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಪರಮನ ಸಿರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಿರಿಗಳಿಗೆ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಿರಿಗಳನ್ನೂ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ತಣಿಸಲು ಕೆಲವೇ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 41

ಯದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿಮತ್ ಸತ್ತಂ ಶ್ರೀಮದೂರ್ಜಿತಮೇವ ವಾ |
ತತ್ತದೇವಾವಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಮಮ ತೇಜೋಽಂಶ ಸಮ್ಭವಮ್ ||೪೧||

ಯತ್ಯತ್—ಯಾವೆಲ್ಲ; ವಿಭೂತಿ—ಐಶ್ವರ್ಯಗಳು; ಮತ್—ಉಳ್ಳ; ಸತ್ತಮ್—ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು; ಶ್ರೀಮತ್—ಸೌಂದರ್ಯಯುಕ್ತ ; ಉರ್ಜಿತಮ್—ಭವ್ಯವಾದ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ವಾ—ಅಥವಾ; ತತ್ ತತ್—ಅವೆಲ್ಲವೂ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಅವಗಚ್ಛ—ತಿಳಿದುಕೋ; ತ್ವಮ್—ನೀನು; ಮಮ—ನನ್ನ; ತೇಜಃ—ತೇಜಸ್ಸಿನ; ಅಂಶ—ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ; ಸಮ್ಭವಮ್—ಹುಟ್ಟಿದುವು ಎಂದು.

ಅನುವಾದ

ಎಲ್ಲ ಶ್ರೀಮಂತವಾದ, ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ಉಜ್ವಲವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಗಳು ನನ್ನ ವೈಭವದ ಒಂದು ಕಿಡಿಯಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಒಂದು ತೇಜಸ್ವೀ ಅಥವಾ ಸುಂದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಅದು ಕೃಷ್ಣನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಸಾಧಾರಣ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನಾದರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಸಿರಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 42

ಅಥವಾ ಬಹುನೈತೇನ ಕಿಂ ಜ್ಞಾತೇನ ತವಾರ್ಜುನ |

ವಿಷ್ಣುಭ್ಯಾಹಮಿದಂ ಕೃತ್ಸುಮೇಕಾಂಶೇನ ಸ್ಥಿತೋ ಜಗತ್ ||೪೨||

ಅಥವಾ—ಅಥವಾ; ಬಹುನಾ—ಅನೇಕವಾಗಿ; ಏತೇನ—ಈ ಬಗೆಯಿಂದ; ಕಿಮ್—ಏನು; ಜ್ಞಾತೇನ—ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ; ತವ—ನಿನಗೆ; ಅರ್ಜುನ—ಅರ್ಜುನನೇ; ವಿಷ್ಣುಭ್ಯ—ವ್ಯಾಪಿಸಿ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಇದಮ್—ಈ; ಕೃತ್ಸುಮ್—ಸಮಗ್ರವಾದ; ಏಕ—ಒಂದೇ; ಅಂಶೇನ—ಭಾಗದಿಂದ; ಸ್ಥಿತಃ—ನೆಲೆಸಿದ್ದೇನೆ; ಜಗತ್—ವಿಶ್ವವನ್ನು.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನ, ಈ ವಿವರವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಅಗತ್ಯವೇನು? ನನ್ನ ಒಂದೇ ಅಂಶದಿಂದ ನಾನು ಇಡೀ ವಿಶ್ವವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪರಮ ಪ್ರಭುವು ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇಡೀ ಐಹಿಕ ವಿಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವು ವಸ್ತುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ವೈಭವಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಅವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅತ್ಯಂತ ಬೃಹತ್ತಾದ ಜೀವಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣ ಇರುವೆಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಪ್ರಭುವು ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದೇ.

ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಅದು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಬಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಪರಮಗುರಿಯೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಒಂದೇ ಸಮನೇ ವಿವರಿಸುವ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವನಂತಹ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಿರಿಯ ಒಂದು ಭಾಗದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಜನ್ಮತಾಳಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವನೇ ಮೂಲ. ಅವನಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವರು ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಅಸಮೌದ್ಭ್ರಮ; ಹೀಗೆಂದರೆ ಅವನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಮನಾದವರು

ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ — ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮ ಅಥವಾ ಶಿವ ಆದರೂ ಸಹ — ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯನು ಕೂಡಲೇ ನಾಸ್ತಿಕನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಸಿರಿಗಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣಗಳ ಬೇರೆಬೇರೆ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆ, ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಆತನು ಪ್ರಭು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಭುವಿನ ಆಂಶಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ; ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭುವು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ. ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಸದಾ ದಿವ್ಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಎಂಟರಿಂದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತಿಸೇವೆ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಬಹುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯ ಮಾರ್ಗವೇ ಅದು. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಸಹವಾಸದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಬಂದ ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಬಲದೇವ ವಿದ್ಯಾಭೂಷಣರು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇಲಿನ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯಚ್ಚಿತ್ತಿಲೇಶಾತ್ ಸುರ್ಯಾದ್ಯಾ ಭವಂತ್ಯುಗ್ರತೇಜಸಃ |

ಯದಂಶೇನ ದೃತಂ ವಿಶ್ವಂ ಸ ಕೃಷ್ಣೋ ದಶಮೇಽರ್ಚ್ಯತೇ ||

ಪ್ರಬಲವಾದ ಸೂರ್ಯನು ಸಹ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ; ಕೃಷ್ಣನ ಆಂಶಿಕ ವಿಸ್ತರಣವು ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂಜಾರ್ಹನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ "ವಿಭೂತಿ ಯೋಗ" ಎಂಬ ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಭಕ್ತಿಸೇವಾಂತ ಭಾವಾರ್ಥವು ಮುಗಿಯಿತು.